

*Ja tinc un diagnòstic. I ara què?*

Avaluar per dissenyar una resposta  
educativa de qualitat  
Intervindre des del desenvolupament



**Unitat  
Especialitzada  
d'Orientació  
València**

Trastorn de l'espectre  
de l'autisme



**"No existeixen claus mestres en les relacions humanes.**

La riquesa i la diversitat humanes desafien les etiquetes i els manuals.

En moltes ocasions, **no disposem de les claus necessàries per comprendre.**

**Les claus, literalment, són claus.** Fem servir claus equivocades, que no responen a les formes singulars de cada pany.

Quan parlem d'autismes en plural, emfatitzem aquesta diversitat humana que darrerament s'ha revestit de significants com a **neurodiversitat.**

**L'autisme és plural i divers.**

No hi ha un sol tipus d'autisme.

Hi ha persones diverses en què els símptomes de l' autisme es manifesten de formes diferents i la seva evolució segueix dissímils trajectòries i camins. Aquests camins solen expressar-se en les vies del desenvolupament i en la dimensionalitat. És a dir, no només es vinculen amb el procés de desenvolupament de cadascuna de les àrees — relacions socials, comunicació i llenguatge, capacitats intersubjectives i teoria de la ment, imaginació, simbolització, flexibilitat—, sinó també amb la seva dinàmica de nivells dimensionals, que ens mostra que les competències i adquisicions no són "tot o res", no es posseeixen com una "entitat", sinó que són processos constructius.

**Les persones amb condicions de l' espectre autista resulten, aleshores, molt diferents entre sí, amb característiques tan variades, que es resisteixen a l' uniforme estàtic i unívoc de les etiquetes. Persones singulars, múltiples autismes"**

Daniel Valdez

Contextos Amigables en l'autisme

Fils i colors del seu entramat

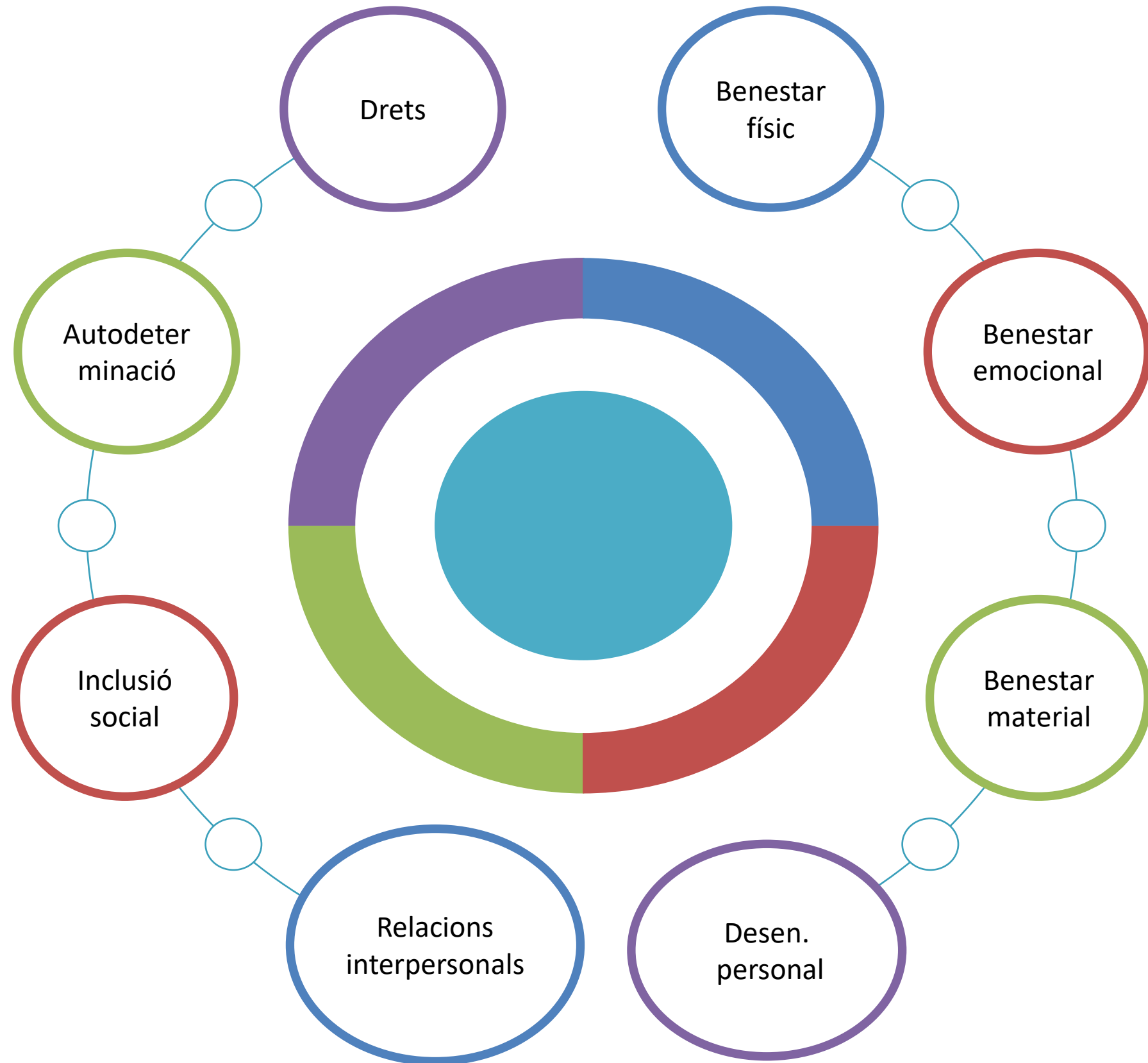
# METES PERSONALS

Per a què?

Per què?

Com?

# Per a què?

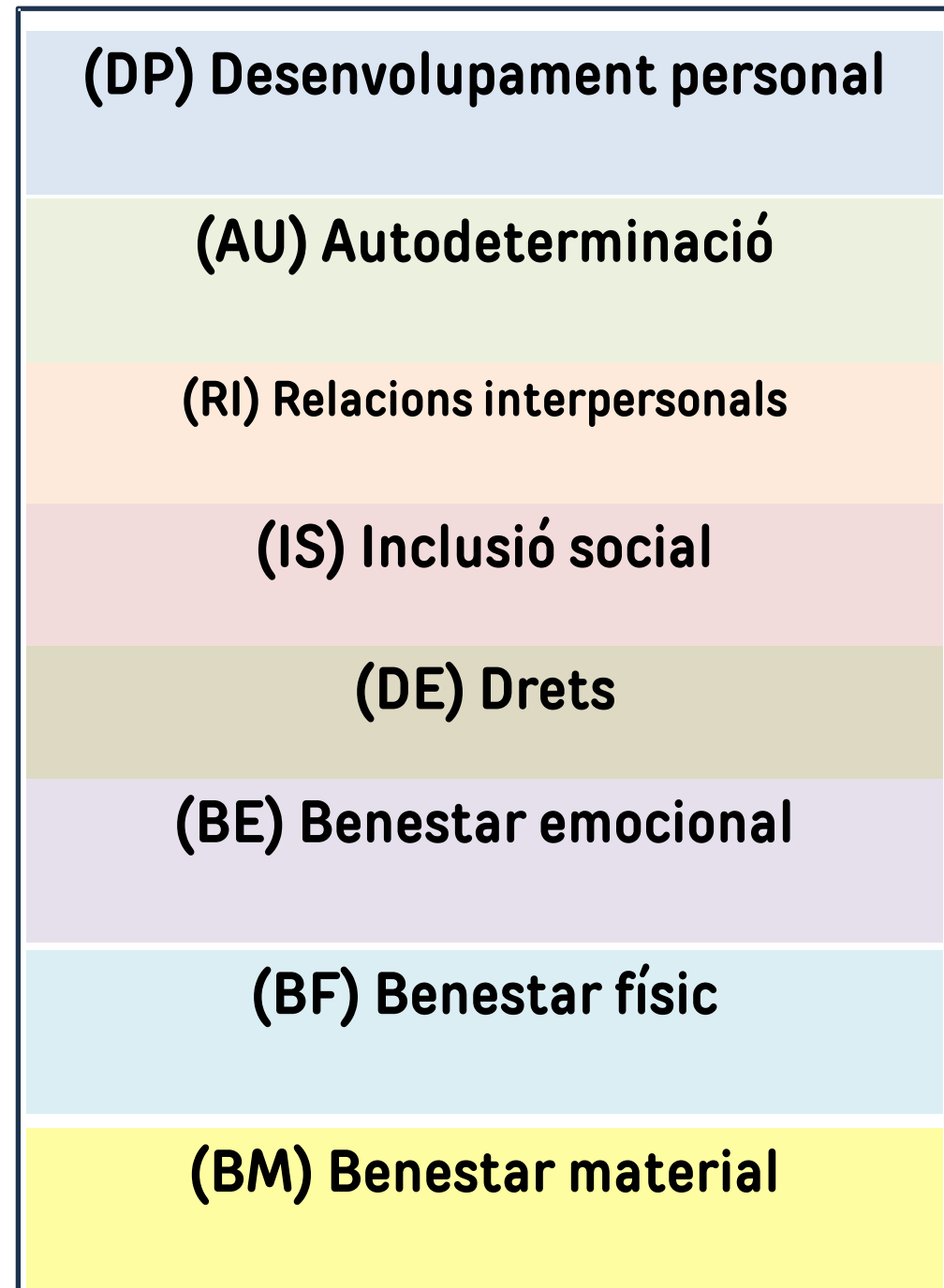


# Millorar la seua qualitat de vida

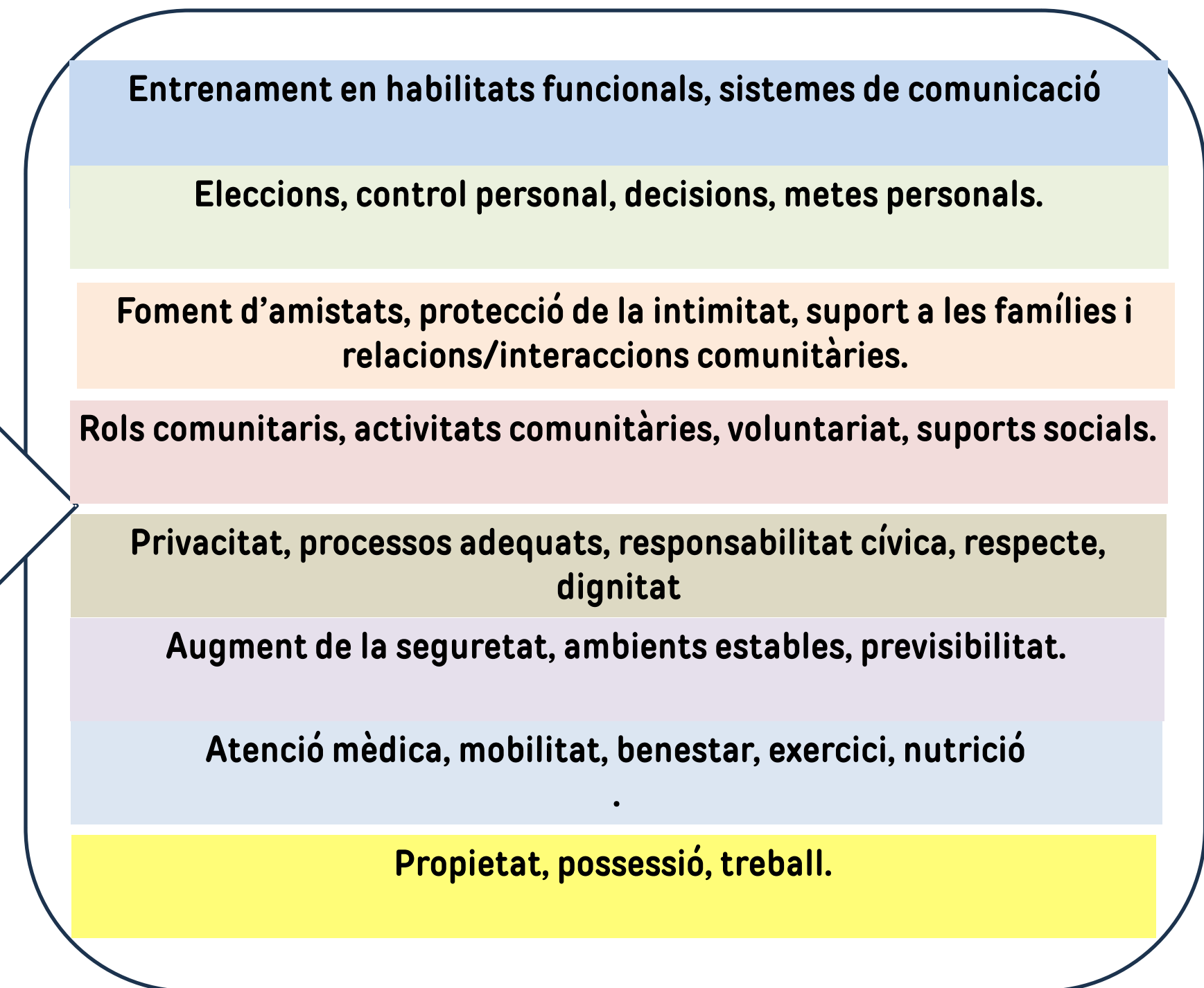
És un **concepte multidimensional** que reflecteix les condicions de vida desitjades per una persona en relació a **vuit necessitats**: *benestar emocional, relacions interpersonals, benestar material, desenvolupament personal, benestar físic, autodeterminació, inclusió social i drets* (Schalock, 1996).

La millora contínua de la qualitat de vida constitueix **una condició essencial per al desenvolupament ple i satisfactori de totes les persones, en qualsevol etapa del seu cicle vital** (OMS, 2015).

## DIMENSIONS QUALITAT DE VIDA



## INDICADORS



Schallock, R. I Verdugo, M.(2007) " El concepto de calidad de vida en los Servicios y apoyos para personas con discapacidad intelectual", en siglo cero, vol. 38.4 num.224

## BENESTAR EMOCIONAL

<b>Poder ser un mateix</b>	Proporcionar-li recursos i suports perquè expressi desitjos i necessitats
	Afavorir les eleccions sobre amb qui vol estar o relacionar-se, així com en què desitja soledat.
	Preservar la intimitat i privacitat, respectant la seva individualitat i <b>gustos, estil de vida, estat emocional, ritmes vitals, creences, sexe</b>
<b>Autoestima i satisfacció amb un mateix</b>	Utilitzar les activitats diàries preferides de la persona amb una certa motivació i millora de la seva autoestima
	Proporcionar-li un tracte proper, càlid, amb reforç verbal positiu
<b>Reducció de l'estrès</b>	Davant la intolerància als canvis, facilitar-li la informació de cada avançat mitjançant el sistema comunicatiu que la persona utilitza i facilitar-li dispositius de suport i protocols d'actuació per prevenir davant de situacions conflictives o de dol, pèrdua o malaltia.
	Analitzar les situacions que poden generar conflicte a les persones i proporcionar-les estratègies comunicatives perquè ho manifesti i recursos per resoldre-les
	Utilitzar instruments que facilitin l'anticipació i comprensió de l'estrès
	Proporcionar habilitats d'escolta i respecte davant d'idees diferents
	Proporcionar estratègies de relaxació davant de situacions d'ansietat
	Controlar l'estimulació ambiental
<b>Seguretat i estabilitat</b>	Facilitar habilitats comunicatives adequades per expressar estats emocionals, així com per rebutjar o demanar ajuda
	Proporcionar-li ambients predecibles i comprensibles a través de la seva estructuració espaciotemporal
	Aquests entorns han de ser tranquils i càlids
	Comptar amb una persona de referència a la qual pugui recórrer en cas de necessitat, que aporti seguretat i que escolti
	Proporcionar-li estabilitat en el dia a dia davant la intolerància als canvis
Per millorar la seguretat, reservar un espai propi amb elements personals que pugui relaxar-se, estar tranquil i expansionar-se amb més llibertat	

## BENESTAR INTERPERSONAL

<b>Fomentar les interaccions socials</b>	Disposar de programes d'habilitats socials
	Anticipar els canvis de persones, d'activitats, etcètera.
	Facilitar eines i fòrums adequats perquè puguin manifestar els seus desitjos i necessitats
<b>Proporcionar suport social</b>	Promoure i realitzar activitats grupals que fomentin la interacció amb companys i altres persones del seu entorn
	Conèixer les necessitats de cadascú permet definir i proporcionar el suport adequat (segons els seus gustos, edat, etcètera).
<b>Promocionar amistats</b>	Comptar amb una persona de referència en el treball, en les activitats que realitza, etcètera.
	Afavorir el contacte amb altres persones, amb i/o sense discapacitat, en funció dels gustos i preferències.
<b>Permetre l'afecte</b>	Permetre la lliure elecció de companys o professionals en determinats moments o activitats.
	Realitzar activitats en grups reduïts
	Afavorir que pugui ajudar i donar suport a altres persones que ho necessitin
	En dissenyar horaris i programacions, analitzar i revisar les preferències i incompatibilitats per planificar els agrupaments
<b>Permetre la intimitat</b>	Disposar de programes individualitzats d'educació afectivosexual
	Disposar d'espais i moments per preservar la privacitat en les relacions personals amb la família i els amics
	Facilitar la lliure elecció de relacions d'amistat i parella, dins d'un marc d'unes normes de convivència i un comportament social adequat.



## INCLUSIÓ SOCIAL

<b>Proporcionar oportunitats per a la integració i participació en la comunitat</b>	Potenciar les activitats en la vida comunitària
	Normalitzar la seva vida utilitzant els recursos comunitaris adequats en funció de les seves característiques personals
	Elaborar programes per ensenyar-li i que respecti normes socials
	Dissenyar programes específics que facilitin els recursos comunicatius de cada persona en cada entorn comunitari que utilitzi
	Establir protocols de prevenció i/o actuació davant possibles conductes problemàtiques en els diferents entorns
	Atendre i promoure la cura de la imatge i l'aspecte en general.
<b>Fomentar ambients normalitzats i integrats</b>	Utilitzar, sempre que sigui possible, entorns normalitzats per a la realització de les activitats (piscines públiques, cafeteries, contextos laborals, etc.)
	Comptar amb els seus interessos personals per planificar quins entorns comunitaris han d'utilitzar
	Facilitar la seva inclusió escolar, dotant les escoles dels recursos i personal necessaris
	Potenciar la seva participació en la programació i la seva presència en els esdeveniments de l'entorn més proper, com el barri, el poble, etcètera.
	Permetre que prengui iniciatives en les interaccions amb altres persones, utilitzant els seus propis recursos comunicatius.
<b>Connectar amb xarxes de suport</b>	Augmentar la presència social i explicar i informar la comunitat sobre les característiques que distingeixen aquestes persones: les seves capacitats, necessitats, conductes, etcètera
	Formar i informar de manera positiva, evitant els estereotips i promovent una imatge positiva
	Comptar amb suports naturals en els entorns
<b>Promoure funcions de rol i estils de vida</b>	Tenir en compte les seves capacitats, els seus gustos i la seva edat en programar tasques i activitats
	Possibilitar la seva elecció de pertànyer a un grup determinat per motius d'amistat, preferència de l'activitat, etcètera
	Ensenyar-li recursos per rebutjar de forma adequada situacions que no són del seu agraïment.
<b>Donar suport al voluntariat</b>	Elaborar programes de participació en la comunitat a través del voluntariat, facilitant la seva participació en les diferents activitats.

## DESENVOLUPAMENT PERSONAL

<b>Proporcionar educació</b>	Comptar amb un programa individualitzat per al desenvolupament de les diferents <b>habilitats adaptatives</b> .
	Atenció específica, especialitzada i individualitzada
	Disposar de pautes d'intervenció personalitzades, dirigides a prevenir situacions de risc (conductes problemàtiques, salut, seguretat, etc.).
	Proporcionar formació contínua al llarg de tota la seva vida, projectada cap al seu futur
	Permetre-li participar en l'elaboració del seu programa de desenvolupament.
<b>Fomentar el desenvolupament d'habilitats funcionals</b>	Treballar de forma continuada totes les habilitats (autonomia personal, salut i seguretat, autoregulació en l'ús de la comunitat: comportaments adequats, habilitats de compra, espais d'oci, transport, etcètera)
	Proporcionar possibilitats en l'elecció personal d'activitats, espais, lleure, persones de referència, participació, etcètera
	Assignar-li responsabilitats en l'entorn més immediat (habitatge, aula, context familiar, treball).
	Dissenyar un projecte de vida per a cada persona, mitjançant un treball adaptat, coordinat i coherent.
	Estimular que tingui coneixement dels seus drets i facilitar-li la reclamació dels mateixos en la mesura de les seves possibilitats
<b>Proporcionar activitats útils / funcionals</b>	Fomentar la seva participació en les diferents activitats, així com en la presa de decisions i responsabilitats
	Tenir en compte els seus gustos i preferències, afavorint l'accés a recursos i materials del seu propi interès
	Potenciar les seves habilitats de recerca d'ajuda en situacions de malaltia, perill, etcètera
	Per afavorir la generalització, cal extrapolar els hàbits de cura personal a la resta dels entorns de la persona (llar i comunitat).
<b>Utilització de noves tecnologies adaptades</b>	Donar-li suport en la percepció de la funcionalitat i del sentit del que fa: incrementa l'autoestima i afavoreix el desenvolupament personal.
	Utilitzar tecnologia augmentativa
	Disposar de recursos específics i ajuts tècnics per aconseguir la màxima autonomia i capacitat de resolució de problemes.

# Per què?

# Perquè és un dret

- Hem de planificar entre tots quin és el millor camí per aconseguir que les persones siguin més autònomes, més independents.
- Quan la persona participa en més contextos de forma autònoma, contribuïm als desenvolupament d'un projecte de vida amb qualitat.

CONVENCIÓN SOBRE LOS DERECHOS DE LAS PERSONAS CON DISCAPACIDAD Extracto de la convención	
Preámbulo	e) la <b>discapacidad</b> es un concepto que evoluciona y <b>que resulta de la interacción entre las personas con deficiencias y las barreras debidas a la actitud y al entorno que evitan su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con las demás,</b>
Art. 1 Propósito	Promover, proteger y asegurar el goce pleno y en condiciones de igualdad de todos los derechos humanos y libertades fundamentales por todas las personas con discapacidad, y promover el respeto de su dignidad inherente. Las personas con discapacidad incluyen a aquellas que tengan deficiencias físicas, mentales, intelectuales o sensoriales a largo plazo que, al interactuar con diversas barreras, puedan impedir su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con las demás. j) Reconociendo además la diversidad de las personas con discapacidad,
Definiciones	La <b>"comunicación"</b> incluirá los lenguajes, la visualización de textos, el Braille, la comunicación táctil, los macrotipos, los dispositivos multimedia de fácil acceso, así como el lenguaje escrito, los sistemas auditivos, el lenguaje sencillo, los medios de voz digitalizada y otros modos, medios y formatos aumentativos o alternativos de comunicación, incluida la tecnología de la información y las comunicaciones de fácil acceso. Por <b>"lenguaje"</b> se entenderá tanto el lenguaje oral como la lengua de señas y otras formas de comunicación no verbal; Por <b>"discriminación por motivos de discapacidad"</b> se entenderá cualquier distinción, exclusión o restricción por motivos de discapacidad que tenga el propósito o el efecto de obstaculizar o dejar sin efecto el reconocimiento, goce o ejercicio, en igualdad de condiciones, de todos los derechos humanos y libertades fundamentales en los ámbitos político, económico, social, cultural, civil o de otro tipo. Incluye todas las formas de discriminación, entre ellas, la denegación de ajustes razonables; Por <b>"ajustes razonables"</b> se entenderán las <b>modificaciones y adaptaciones necesarias y adecuadas</b> que no impongan una carga desproporcionada o indebida, cuando se requieran en un caso particular, para garantizar a las personas con discapacidad el goce o ejercicio, en igualdad de condiciones con las demás, de todos los derechos humanos y libertades fundamentales; Por <b>"diseño universal"</b> se entenderá el diseño de productos, entornos, programas y servicios que puedan utilizar todas las personas, en la mayor medida posible, sin necesidad de adaptación ni diseño especializado. El "diseño universal" no excluirá las ayudas técnicas para grupos particulares de personas con discapacidad, cuando se necesiten.
Artículo 3 Principios generales	Los principios de la presente Convención serán: a) El respeto de la dignidad inherente, la autonomía individual, incluida la libertad de tomar las propias decisiones, y la independencia de las personas; b) La no discriminación; c) La participación e inclusión plenas y efectivas en la sociedad; d) El respeto por la diferencia y la aceptación de las personas con discapacidad como parte de la diversidad y la condición humanas; e) La igualdad de oportunidades; f) La accesibilidad; g) La igualdad entre el hombre y la mujer; h) El respeto a la evolución de las facultades de los niños y las niñas con discapacidad y de su derecho a preservar su identidad.
Artículo 24 Educación	Los Estados Parte reconocen el derecho de las personas con discapacidad a la educación. Con miras a hacer efectivo este derecho sin discriminación y sobre la base de la igualdad de oportunidades, los Estados Parte asegurarán un sistema de educación inclusivo a todos los niveles, así como la enseñanza a lo largo de la vida, con miras a: a) Desarrollar plenamente el potencial humano y el sentido de la dignidad y la autoestima y reforzar el respeto por los derechos humanos, las libertades fundamentales y la diversidad humana; b) Desarrollar al máximo la personalidad, los talentos y la creatividad de las personas con discapacidad, así como sus aptitudes mentales y físicas; c) Hacer posible que las personas con discapacidad participen de manera efectiva en una sociedad libre. 2. Al hacer efectivo este derecho, los Estados Parte asegurarán que: a) Las personas con discapacidad no queden excluidas del sistema general de educación por motivos de discapacidad, y que los niños y las niñas con discapacidad no queden excluidos



# Per què?

# Perquè és un dret

- Hem de planificar entre tots quin és el millor camí per aconseguir que les persones siguin més autònoms i més independents.

- Quan la persona participi en tots els contextos de formació i desenvolupament, contribuïm als drets d'un projecte de vida.

Els principis de la present Convenció seran:

- a) El respecte de la dignitat inherent, l'autonomia individual, inclosa la llibertat de prendre les pròpies decisions, i la independència de les persones;
- b) La no discriminació;
- c) La participació i inclusió plenes i efectives en la societat;
- d) El respecte per la diferència i l'acceptació de les persones amb discapacitat com a part de la diversitat i la condició humanes;
- e) La igualtat d'oportunitats;
- f) L'accessibilitat;
- g) La igualtat entre l'home i la dona;
- h) El respecte a l'evolució de les facultats dels nens i les nenes amb discapacitat i del seu dret a preservar la seva identitat.

CONVENCIÓN SOBRE LOS DERECHOS DE LAS PERSONAS CON DISCAPACIDAD Extracto de la convención	
Preámbulo	e) la <b>discapacidad</b> es un concepto que evoluciona y <b>que resulta de la interacción entre las personas con deficiencias y las barreras debidas a la actitud y al entorno que evitan su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con las demás,</b>
Art. 1 Propósito	Promover, proteger y asegurar el goce pleno y en condiciones de igualdad de todos los derechos humanos y libertades fundamentales por todas las personas con discapacidad, y promover el respeto de su dignidad inherente. Las personas con discapacidad incluyen a aquellas que tengan deficiencias físicas, mentales, intelectuales o sensoriales a largo plazo que, al interactuar con diversas barreras, puedan impedir su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con las demás. i) Reconociendo además la diversidad de las personas con discapacidad,
Definiciones	La <b>"comunicación"</b> incluirá los lenguajes, la visualización de textos, el Braille, la comunicación táctil, los macrotipos, los dispositivos multimedia de fácil acceso, así como el lenguaje escrito, los sistemas auditivos, el lenguaje sencillo, los medios de voz digitalizada y otros modos, medios y formatos aumentativos o alternativos de comunicación, incluida la tecnología de la información y las comunicaciones de fácil acceso. Por <b>"lenguaje"</b> se entenderá tanto el lenguaje oral como la lengua de señas y otras formas de comunicación no verbal; Por <b>"discriminación por motivos de discapacidad"</b> se entenderá cualquier distinción, exclusión o restricción por motivos de discapacidad que tenga el propósito o el efecto de obstaculizar o dejar sin efecto el reconocimiento, goce o ejercicio, en igualdad de condiciones, de todos los derechos humanos y libertades fundamentales en los ámbitos político, económico, social, cultural, civil o de otro tipo. Incluye todas las formas de discriminación, entre ellas, la denegación de ajustes razonables; Por <b>"ajustes razonables"</b> se entenderán las <b>modificaciones y adaptaciones necesarias y</b>
	condicionada o indebida, cuando se requieran en un discapacidad el goce o ejercicio, en igualdad de humanos y libertades fundamentales; productos, entornos, programas y servicios que de posible, sin necesidad de adaptación ni diseño ayudas técnicas para grupos particulares de
	nia individual, incluida la libertad de tomar las rsonas;
	la sociedad; personas con ión humanas;
	niños y las niñas entidad.
	onas con discapacidad a la educación. Con miras bre la base de la igualdad de oportunidades, los ión inclusivo a todos los niveles, así como la
	no y el sentido de la dignidad y la autoestima y s, las libertades fundamentales y la diversidad
	os talentos y la creatividad de las personas con les y físicas; capacidad participen de manera efectiva en una
	asegurarán que:
	n excluidas del sistema general de educación por motivos de discapacidad, y que los niños y las niñas con discapacidad no queden excluidos

Com?

Realitzant una avaluació centrada en la persona

Assegurant que les persones amb TEA tinguen garantit el seu projecte de vida amb qualitat



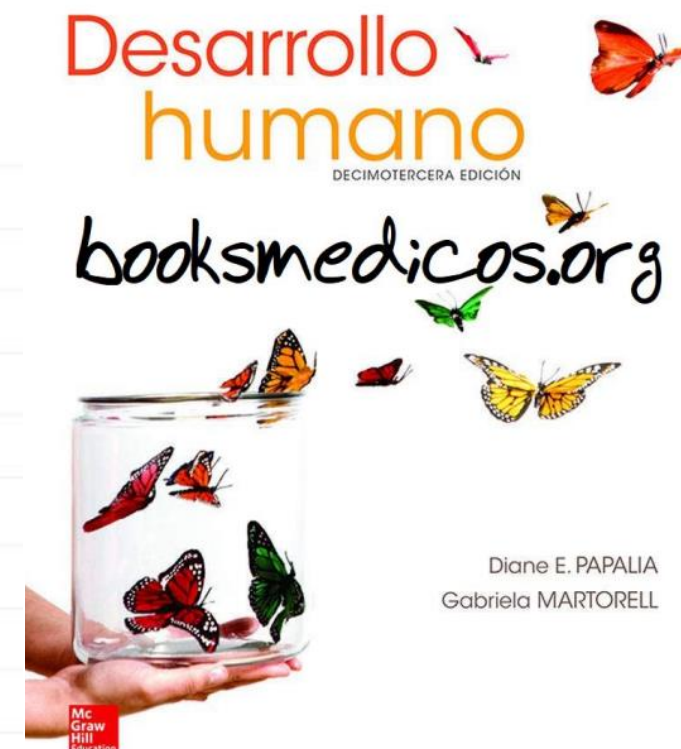
QUALITAT DE VIDA



IDEA (Inventari Espectre Autista)



Sensorialitat



Desenvolupament



Planificació de Suports



Per millorar la qualitat de vida de les persones amb TEA, cal afavorir la **participación de la pròpia persona, de la família i dels professionals en la planificació i desenvolupament dels programes...**

El paper dels professionals s'ha de centrar en traduir les necessitats, en escoltar, en aprendre i deixar-se guiar per les persones amb TEA.







### **Suports comunicatius:**

Usar els SAAC quan la persona en siga usuària.  
Sistemes de suport a la comunicació.

### **Utilitzar claus visuals, auditives, tàctils:**

- Donar suport per aclarir conceptes abstractes.
- Usar fotografies de la persona en situacions que ajuden a entendre els ítems de l'entrevista.

### **Organitzar l'entorn físic**

- Lloc de l'entrevista.
- Característiques ambientals (soroll, llum, etc )
- Possibles distractors.
- Familiaritat de la persona avaluada amb el lloc.
- Espai accessible cognitivament.

### **Factors temporals:**

- Organitzar els temps: hora i moment del dia
- Quantitat d'entrevistes
- Durada de les entrevistes
- Temps disponible
- Descansos
- Evitar moments en què la persona pugui estar cansada o ansiosa

### **Contingut de l'entrevista:**

- Informació concreta i anticipada dels temes que es tractaran en l'entrevista,
- Coneixement i experiència prèvia
- Estructuració de la informació
- Familiaritat amb els conceptes
- Fer ús de claus visuals i estratègies com històries socials
- Adaptació dels protocols d'entrevista
- Aclarir alternatives de resposta
- Adequar el llenguatge a la persona perquè siga comprensible i accessible
- Posar exemples personals de la vida quotidiana de la persona

### **Suports personals:**

- Qui realitza l'entrevista
- Coneixement profund de la persona
- Vinculació personal,
- Motivació i expectatives positives



Com?

# CODDA

## CONTEXT

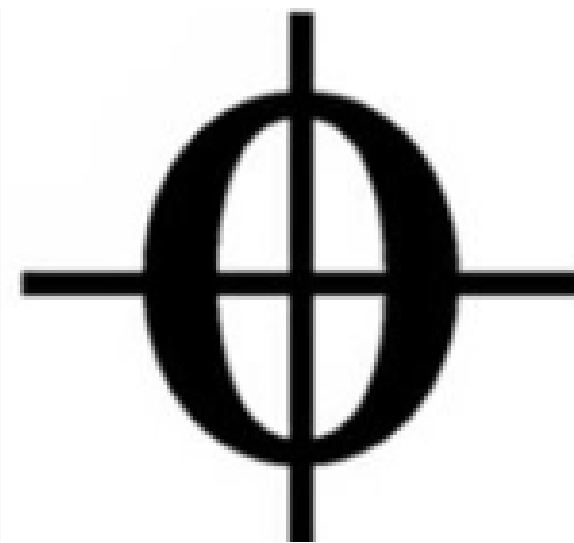
El context no és mer entorn físic. És la suma de descriure, interpretar i comprendre els àmbits de participació de cada persona amb la seva família, a l'escola, al barri, etc...

## DESENVOLUPAMENT

Cal plantejar un model de desenvolupament que ens ajude a comprendre la persona en les diverses àrees, des del desenvolupament psicomotor al desenvolupament de relacions socials, pautes intersubjectives i mentalistes, comunicació i llenguatge, flexibilitat, imaginació, simbolització i desenvolupament emocional.

## SUPORTS

Cal formular objectius, estratègies d'intervenció i un pla d'acció que oferisca els suports necessaris a cada persona per superar barreres en cadascun dels desafiaments del seu desenvolupament.



## DIMENSIONALITAT

En el marc de les àrees del desenvolupament esmentades, necessitem avaluar les dimensions com un continu.

# CODDA

## CONTEXT

És important tenir en compte la concepció de context com una construcció i no com un mer entorn físic. D'aquesta manera, es tracta de descriure, interpretar i comprendre els contextos de participació de cada xiquet o xiqueta amb la seva família, a l'escola, al barri, etc...

## SUPORTS

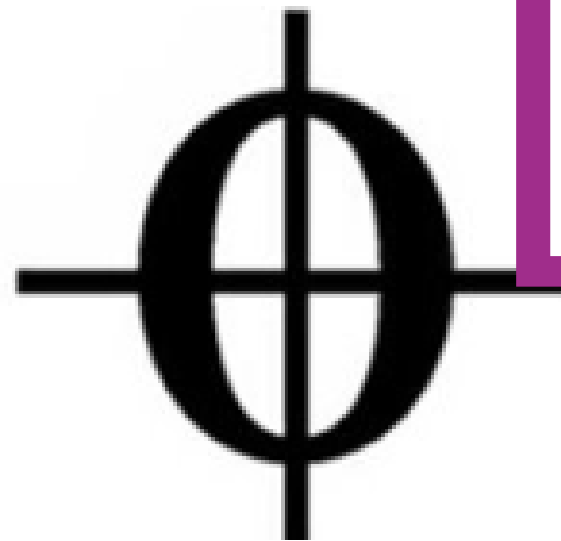
Cal formular objectius, estratègies d'intervenció i un pla d'acció que oferisca els suports necessaris a cada subjecte per superar barreres en cadascun dels desafiaments que li demana el desenvolupament.

## DESENVOLUPAMENT

Cal plantejar un model de desenvolupament que ens ajude a comprendre la persona en les diverses àrees, *des del desenvolupament psicomotor al desenvolupament de relacions socials, pautes intersubjectives i mentalista, comunicació i llenguatge, flexibilitat, imaginació, simbolització i desenvolupament emocional.*

## DIMENSIONALITAT

En el marc de les àrees del desenvolupament esmentades, necessitem avaluar les dimensions com un continu.

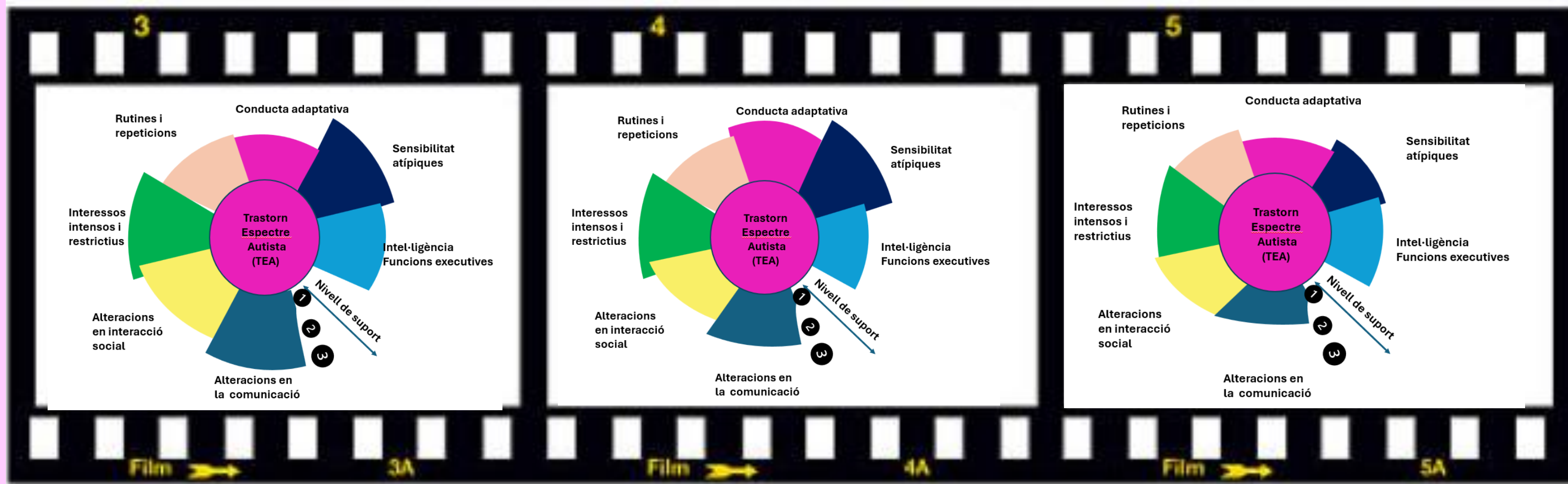




Les etiquetes diagnòstiques són fotos.  
No atrapen el moviment vertiginós de les  
pel·lícules.  
Necessitem una foto. Però també la  
pel·lícula, que és dinàmica i canviant.

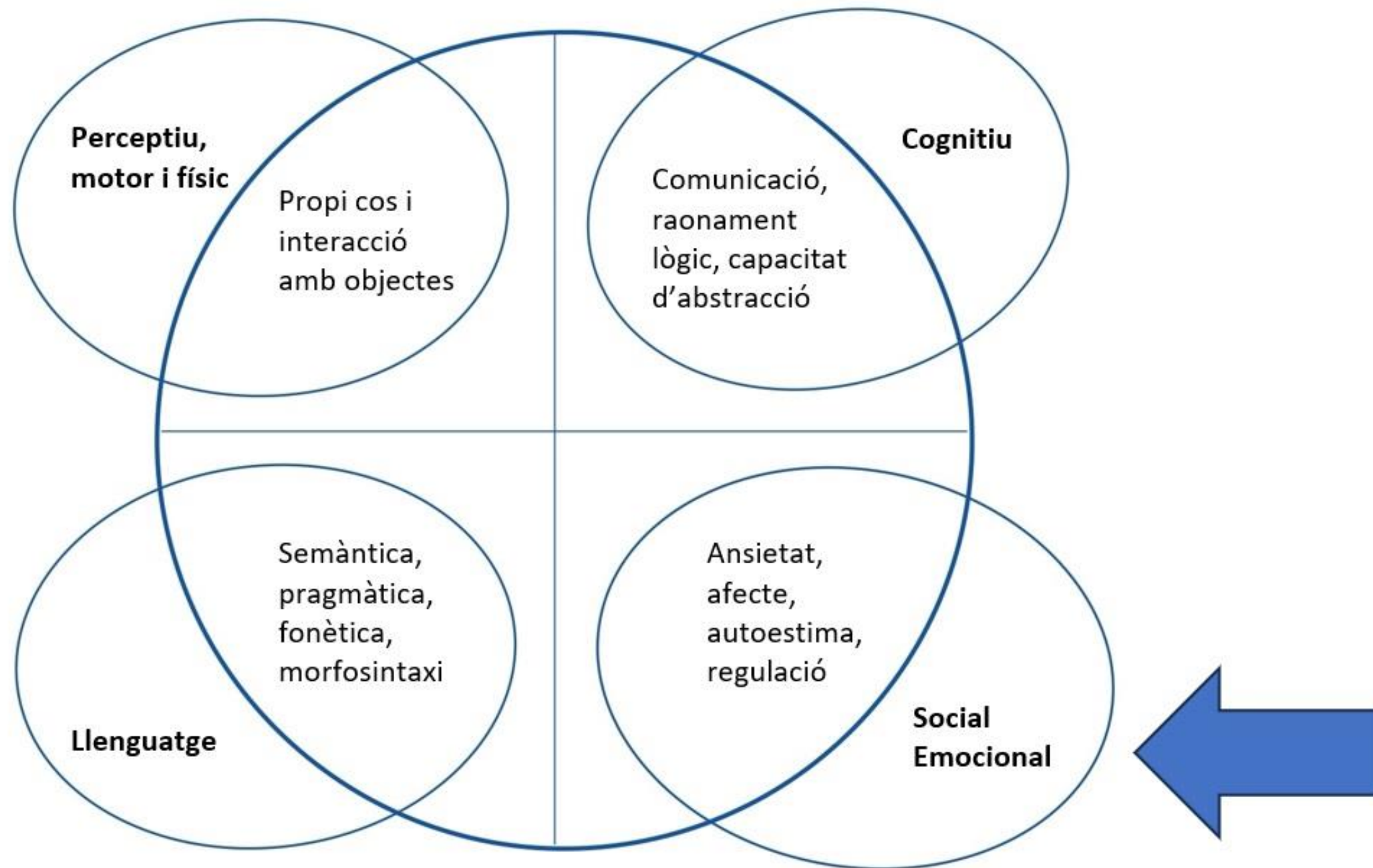
El diagnòstic és el punt de partida, és necessari per  
comprendre, però mai és suficient.

**"Les etiquetes diagnòstiques no  
poden convertir-se en etiquetes  
autocomplertes"**





# DESENVOLUPAMENT

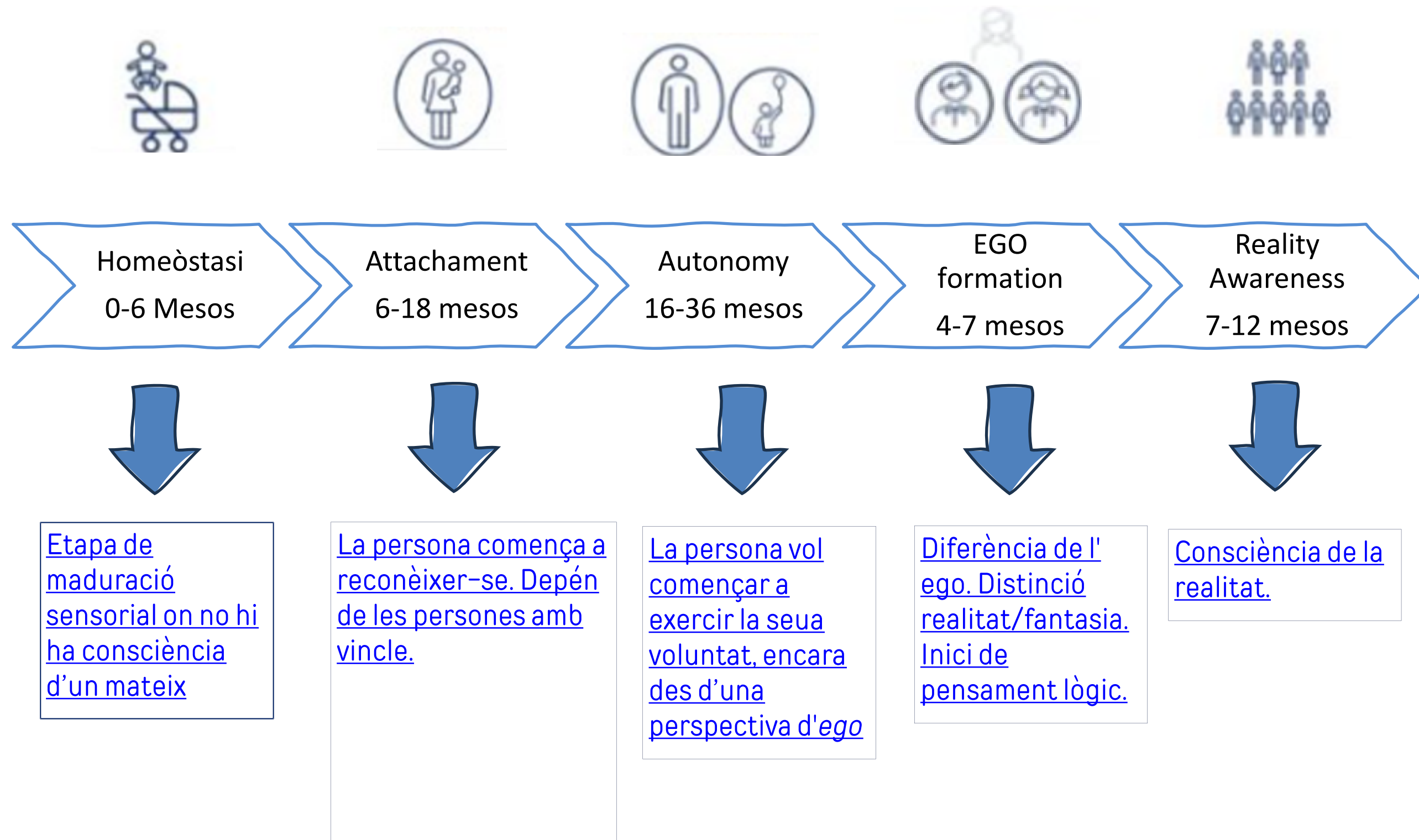


*Si no coneguem el desenvolupament, si no tenim models per comprendre'ls, serà molt difícil entendre a la persona dins de l'espectre autista.*

**Figure 1. Conceptualization of the various components of ED, its dynamic aspects and its behavioral impact.** Different aspect of personality structure, i.e., emotional, sensorimotor, communicative, and social undergo certain developmental steps (= levels) throughout infancy. Each level of ED is associated with a distinct range of adaptive behavior.  
doi:10.1371/journal.pone.0074036.g001



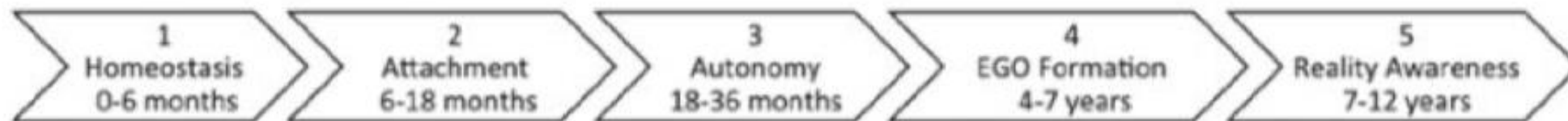
# Desenvolupament emocional: ESCALA SED-S



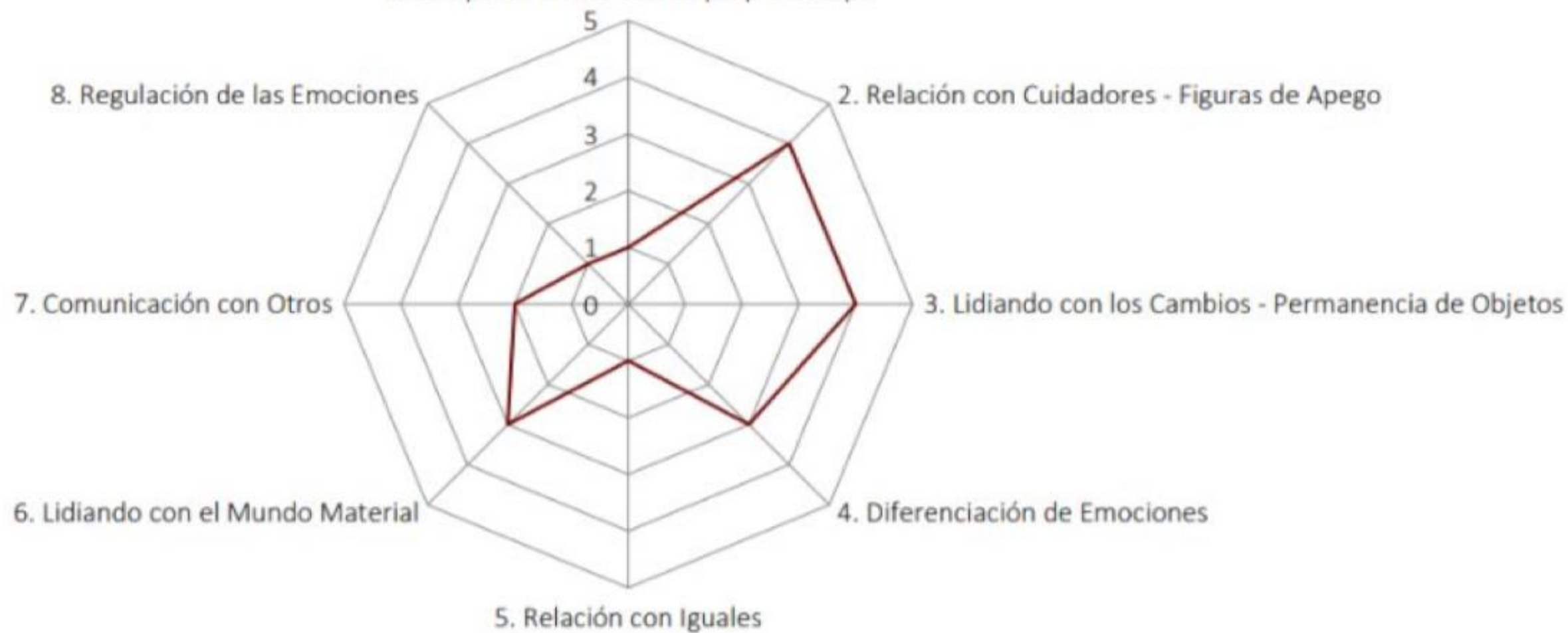
### Dominio 1: Comportamiento con su propio Cuerpo

Fase	Edad	Comportamiento / Características / Habilidades observables
1	0 - 6 m. <b>Adaptación (Simbiosis)</b> Descubriendo el cuerpo, procesando estímulos sensoriales	<ol style="list-style-type: none"> <li>Los estados en necesidades bás</li> <li>Sólo se siente i estímulos familia</li> <li>Disfruta pasivam gustan las activi con la piel (por ej</li> <li>Explora su cuerpo partes del cuerpo</li> <li>Reconoce su ci estereotipados (i vocalizaciones.</li> </ol> <p>Otros ejemplos de ci</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Al principio, sigu fácilmente. Poco</li> <li>✓ Registra las obsi personas.</li> </ul>
2	6 - 18 m. <b>Socialización (Apego)</b> Utilizando el cuerpo para explorar el medio	<ol style="list-style-type: none"> <li>Usa la boca y li descubrir (por ej)</li> <li>Utiliza su cuerpo usar su cuerpo p de manera casu repetidamente, e</li> <li>Cuando excreta con ellos.</li> <li>Utiliza su cuerpo partes del cuerpo</li> <li>El contacto físico etc.) conduce a actividades de Si</li> </ol> <p>Otros ejemplos de ci</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Utiliza el cuerpo sonido.</li> </ul>

Level



### 1. Comportamiento con su propio Cuerpo



**NIVEL 2 SOCIALIZACIÓN (Apego)**  
M (16 años) S. Asperger

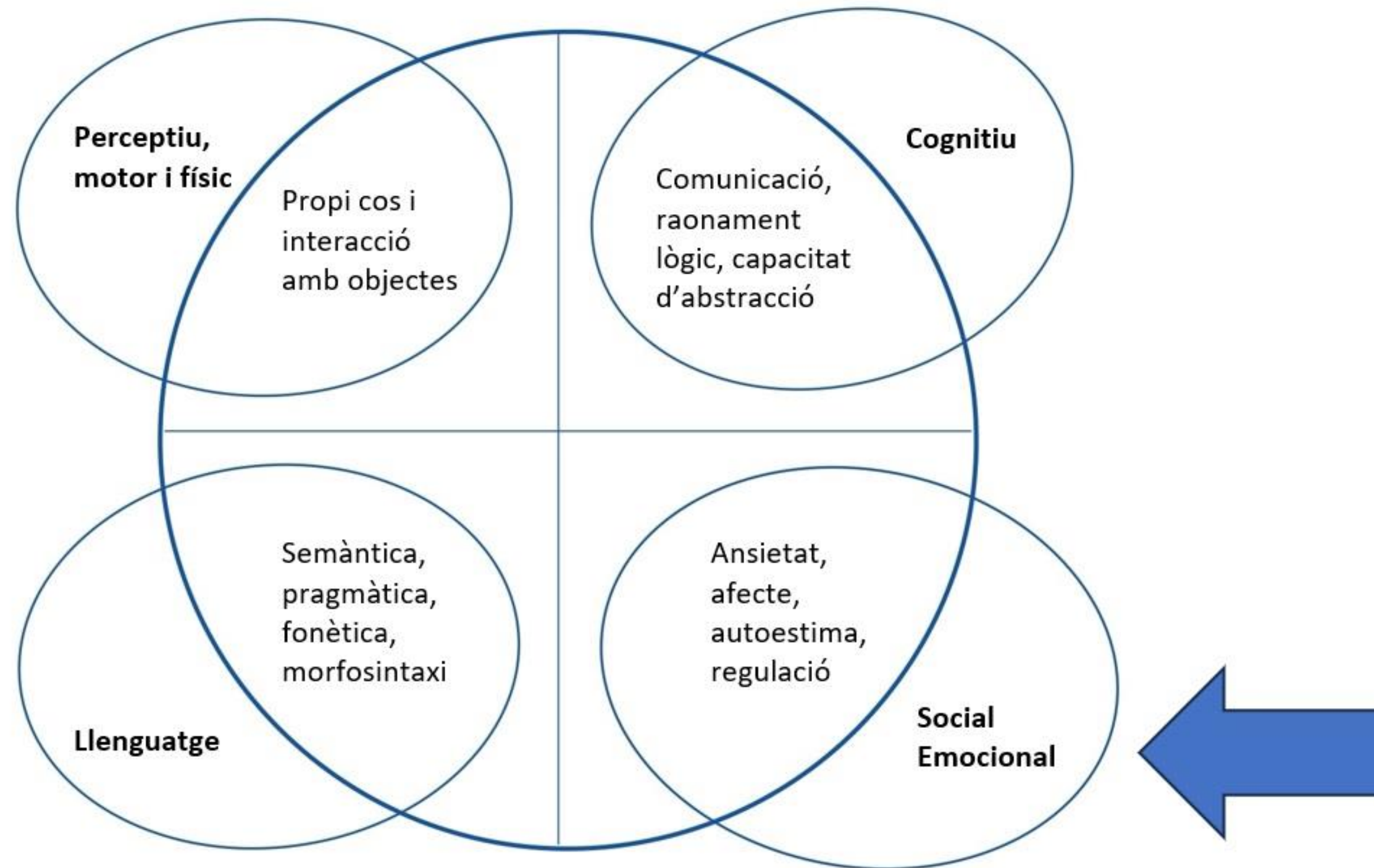
Peris 11

Comentarios Compartir

Ver comentarios

H I

# DESENVOLUPAMENT



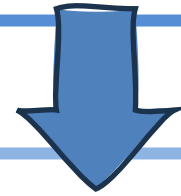
Àrees en equilibri --> Conducta adaptativa



# ESTADIS DE L'AMISTAT Attwood (2007)

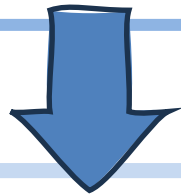
## 0-6 anys

En aquesta etapa, els infants mostren interès a interactuar socialment i compartir activitats amb altres infants. Aprenen habilitats bàsiques d'interacció social, com compartir, cooperar i seguir regles simples.



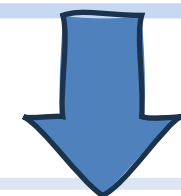
## 6-9 anys

En el cas d'infants amb autisme, aquesta etapa pot ser promoguda per intervencions educatives específiques i l'observació de com altres infants socialitzen. En aquesta etapa, comencen a comprendre les regles socials més complexes i a desenvolupar amistats més duradores.



## 9-11 anys

Es caracteritza per relacions d'amistat més madures, amb un major èmfasi en la intimitat emocional, la lleialtat i el suport mutu. Per a les persones amb autisme, aquesta etapa pot requerir un suport addicional per comprendre les complexitats de les relacions interpersonals.



## 13 anys -adults

És important donar suport al seu desenvolupament social i fomentar la seva interacció amb altres.

*Tindre amics és fonamental per a la salut mental, el benestar emocional, la resolució de problemes, el desenvolupament d'habilitats socials i la pràctica d'habilitats que seran importants en la vida adulta*



# Què podem trobar a la guia en Desenvolupament?

1. Descripció de les diferents àrees de desenvolupament
  - A. Àrea de desenvolupament perceptiu motor i físic
  - B. Desenvolupament del llenguatge.
  - C. Desenvolupament cognitiu
  - D. Desenvolupament social-emocional. Graella desenvolupament

## DESENVOLUPAMENT SOCIO

Del naixement als 8 mesos	8-18 mesos	16-36 mesos	36 -48 mesos	48 -60 mesos
<b>Del naixement als 8 mesos</b>				
<b>A1. Desenvolupa expectatives d'interacció amb adults</b>				
Interactua de manera predictable amb adults. Respon positivament als esforços com a ajudar en moments estressants.				
<b>A2. Usa les expectatives apreses</b>				
Mostra reconeixement d'adults com a una veu familiar, somriure, estirar quan el sostenen. Pot evitar o allunyar-se de desconeguts.				
<b>A3. Aprèn a utilitzar els adults com a model</b>				
Comunica les seves necessitats amb mitjançant una varietat de comportaments: mirar, somriure, assenyalar, deixar objectes.				
<b>A4. Mostra interès, interactua i de</b>				
Mira atentament, toca o explora el món. Mostra reconeixement d'iguals com a accions o comportaments, com sol fer sons dirigits igual.				
<b>A5. Imita i participa en joc amb altres iguals</b>				
Respon a les accions o sons d'un altre amb una joguina observant-lo atentament assolint o prenent la joguina.				
<b>A6. Aprèn a expressar una varietat d'emocions</b>				
Expressa, somriure, rient o mitjançant moviments corporals o gestos, sensacions: incomoditat, gaudi, por, sorpresa, i provocar una resposta d'un adult com				

Del naixement als 8 mesos	8-18 mesos	16-36 mesos	36 -48 mesos	48 -60 mesos
<b>B1. Participa i manté relacions i interaccions positives amb els adults.</b>				
			Estableix interaccions positives amb els adults, com demostrar afecte o parlar sobre idees. Utilitzen l'adult com a recurs de resolució de problemes.	Mostra gaudir en interaccions amb adults de confiança i demostra una mínima angoixa en separar-se d'aquests en entorn familiar. Inicia interaccions amb adults i participa en interaccions més llargues i recíproques amb adults nous i de confiança.
<b>B2. Participa en un comportament prosocial i cooperatiu amb els adults.</b>				
			De vegades realitza conductes de comportament prosocial com dir adeu, donar les gràcies, respondre a demandes realitzades per altres.	Sovint participa en comportament prosocial amb adults i sol respondre correctament a les sollicituds i instruccions sense ajuda o indicacions. El comportament no cooperatiu amb adults coneguts és estrany. És capaç de resoldre conflictes menors, amb el suport d'adults.
<b>B3. Participa i manté interaccions i relacions positives amb altres d'iguals.</b>				
			En ocasions estableix interaccions amb altres iguals amb el suport d'un adult. Pot alguna vegada establir comportaments prosocials amb altres d'iguals.	Manté interaccions amb altres iguals en major freqüència i major període de temps. Demostra conductes prosocials amb altres iguals amb i sense indicacions d'adult. Pot mostrar preferència per jugar amb determinats iguals.
<b>B4. Participa en jocs cooperatius amb altres iguals.</b>				
			Sovint juga de forma cooperativa amb altres iguals.	Juga de forma cooperativa amb altres iguals. Fa plans sobre què i com jugar junts. Joc coordinat més llarg.
<b>B5. Utilitza habilitats bàsiques de resolució de problemes per resoldre conflictes amb altres iguals.</b>				
			Comença a reconèixer i descriure problemes socials. Suggereix solucions a conflictes amb el suport dels adults.	Sovint reconeix i descriu problemes socials, suggereix solucions a conflictes i fa concessions quan treballa o juga en grup. Tot i que pot resoldre el conflicte sense l'ajuda de l'adult, pot necessitar suport en moments més desafiants.
<b>B6. Expressa una àmplia gamma d'emocions i reconeix aquestes emocions en si mateix i en els altres.</b>				
			Expressa un ampli rang d'emocions en diferents contextos. Pot utilitzar paraules per descriure emocions: feliç, trist, enfadat.	Expressa àmplia gamma d'emocions i comença a percebre algunes més complexes en un mateix i en els altres. Utilitza paraules per descriure aquestes emocions i sense que se li indiqui pot utilitzar: "no t'enfades" al costat del joc amb altres iguals.
<b>B7. Expressa cura i preocupació pels altres.</b>				
			Sovint presta atenció quan d'altres estan angoixats, però l'atenció i resposta poden ser breus. Pot buscar suport de l'adult per ajudar-ne un altre igual que està angoixat.	Presta atenció constantment quan d'altres estan angoixats i sovint respon amb cura, buscant l'adult o brindant-se tranquil·litat i suport a si mateix.
<b>B8. Maneja les emocions amb creixent independència.</b>				
			Maneja emocions menys intenses, com una frustració lleu, de forma independent. Pot requerir suport d'adult per manejar emocions més intenses.	Disposa de més gamma d'estratègies per gestionar les emocions, tant les menys intenses com les que provoquen més malestar. Pot buscar suport d'adult per manejar emocions més intenses, però, mostra més habilitat per manejar emocions de forma independent.
<b>B9. Es reconeix a si mateix com un individu únic que té habilitats, característiques, emocions i interessos propis.</b>				
			Descriu les seves pròpies característiques físiques i comportamentals i indica el que li agrada i el que no quan se li pregunta.	Descriu una àmplia gamma de característiques i interessos individuals i comunica en què s'assembla o es diferencia de les altres persones.

# CODDA

## CONTEXT

El context no és mer entorn físic. És la suma de descriure, interpretar i comprendre els àmbits de participació de cada persona amb la seva família, a l'escola, al barri, etc...

## SUPORTS

Cal formular objectius, estratègies d'intervenció i un pla d'acció que oferisca els suports necessaris a cada subjecte per superar barreres en cadascun dels desafiaments que li demana el desenvolupament.

## DESENVOLUPAMENT

Cal plantejar un model de desenvolupament que ens ajude a comprendre la persona en les diverses àrees, des del desenvolupament psicomotor al desenvolupament de relacions socials, pautes intersubjectives i metnalistes, comunicació i llenguatge, flexibilitat, imaginació, simbolització i desenvolupament emocional.

## DIMENSIONALITAT

En el marc de les àrees del desenvolupament esmentades, necessitem avaluar les dimensions com un continu.

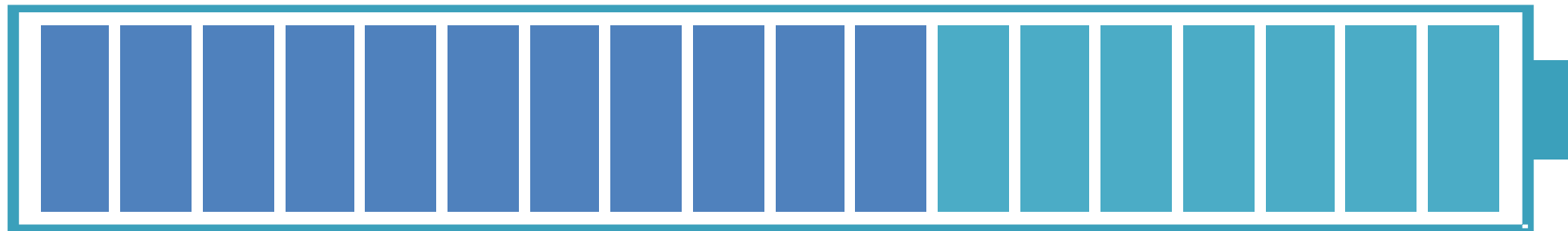




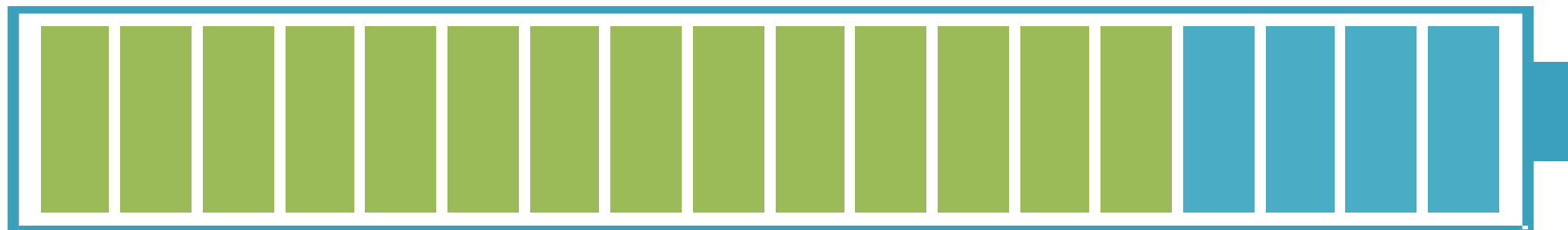
# TEA. Continu dimensional.

## On es troba cada persona al continu?

### Comunicació social



### Flexibilitat/imaginació



**En relació amb l'avaluació del desenvolupament i on es troba la persona amb autisme, haurem de planificar els suport perquè millore la seva qualitat de vida.**

Vinculat amb el desenvolupament cal entendre la idea de dimensionalitat. El desenvolupament no és un tot o res. L'important és tenir en compte les àrees de desenvolupament i la dimensionalitat.

# IDEA (INVENTARI ESPECTRE DE L'AUTISME)

L' inventari I.D.E.A. té l' objectiu d' **avaluar dotze dimensions característiques de persones amb espectre autista.**

[Proposta de tres Dimensions Complementàries a l'Inventari de l'Espectre Autista de Rivière | Revista de psicologia.](#) EOEP Específic d'atenció a l'alumnat amb TEA i Departament de Ciències de l'educació. Universitat d'Extremadura. Càceres

## UTILITATS

L' inventari I.D.E.A. pot tenir tres utilitats principals:

- 1. Establir inicialment**, en el procés diagnòstic, **la severitat dels trets autistes que presenta la persona** (és a dir, el seu nivell d'espectre autista en les diferents dimensions).
- 2. Ajudar a formular estratègies d' intervenció en les diferents dimensions, en funció de les puntuacions en elles i planificar els suports necessaris.**
- 3. Avaluar els canvis** a mitjà i llarg termini que es produeixen per efecte d'una intervenció educativa basada en les bones pràctiques, valorant així la seva **eficàcia** i com contribueix a la millora de la qualitat de vida.

Desenvolupament  
social

*Trastorn de relació social*

*Trastorn de referència conjunta*

*Trastorn intersubjectiu i mentalista*

Llenguatge i  
comunicació

*Funcions comunicatives*

*Llenguatge expressiu*

*Llenguatge receptiu*



Anticipació i  
flexibilitat

*Trastorn de l'anticipació*

*Trastorn de la flexibilitat*

*Trastorn del sentit de l'activitat*

Simbolització

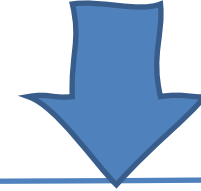
*Trastorn de ficció*

*Trastorn d'imitació*

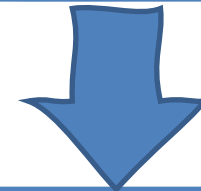
*Trastorn de la capacitat de suspensió*

<b>NIVELLS (RIVIÈRE)</b>	<b>IDEA_12 DIMENSIONS PUNTUACIÓ: 0-96</b>	<b>DSM-5</b>
Nivell 1	70-96	Grau 3
Nivell 2	50-70	Grau 2
Nivell 3	40-50	Grau 1
Nivell 4	30-40	Grau 1

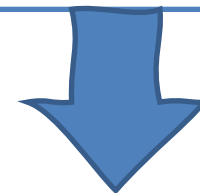
# Desenvolupament social



## Trastorn de relació social



- Aïllament complet. No apego a persones específiques. No relacions amb iguals o amb adults. (8)
- Incapacitat de relació. Vincle amb adults. No relació amb iguals. (6)
- Relacions infreqüents, induïdes, externes amb iguals. Les relacions més com a resposta que com a iniciativa pròpia. (4)
- Motivació de relació amb iguals, però falta de relacions per dificultat per a comprendre les subtils socials i escassa empatia. Consciència de solitud. (2)
- No hi ha trastorn qualitatiu de la relació. (0)

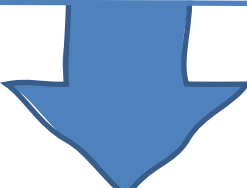


## Objectius



# Objectius



- Iniciar interaccions amb iguals
  - Aprendre a participar en activitats grupals (impliquen regles o normes socials bàsiques) amb adults.
  - Respondre de manera adequada en situacions socials.
  - Aprendre a demanar i prestar els nostres objectes
  - Reconèixer conductes senzilles que no són socialment correctes i aprendre conductes alternatives adequades a aquesta situació.
  - Reconèixer emocions senzilles igual
  - Acceptar petites variacions en els jocs que realitza amb iguals
- 

Programes personalitzats  
Programacions d'aula

# Què podem trobar a la guia en Dimensionalitat?

Descripció de les diferents àrees i dimensions de l'IDEA.

- DIMENSIÓ SOCIAL
- DIMENSIÓ DE LA COMUNICACIÓ I LENGUATGE.
- DIMENSIÓ DE L'ANTICIPACIÓ I FLEXIBILITAT
- DIMENSIÓ DE LA SIMBOLITZACIÓ

ÀREA	SIMBOLITZACIÓ
DIMENSIÓ	<p><b>IMAGINACIÓ I CAPACITAT</b></p> <p>Dins del desenvolupament simbòlic, la psicologia és més o menys natural de la condició humana en l'intencionada i sistemàtica per al seu desenvolupament de l'espectre de l'autisme, ja que un dels indicadors principals als 18 mesos és l'absència del joc de ficció, al costat de referència conjunta.</p> <p>Piaget ja considerava que en la primera fase el joc social després passa a ser socialitzat, mentre que Vigotski que activitat compartida amb altres infants, suposada per tant, és socialitzat des del seu inici.</p> <p>El nostre cervell és predictiu i la capacitat de complexitat de capacitat d'imaginar respostes, alternatives i solucions en context.</p> <p>Pensar en coses impossibles, imaginar mons fantàstics requereix deslligar-se de la realitat i desenvolupar una manera de pensar ajuda a trobar solucions, a resoldre punts de vista.</p> <p>Canviar el focus atencional, implica imaginar que passant de la realitzant en eixe moment.</p> <p>A nivell lingüístic, la capacitat de simbolització implicant qual cosa pot suposar una barrera important en la comunicació social i en conseqüència, té implicacions en el desenvolupament de la persona amb autisme.</p> <p>Segons Paul Harris, durant la infància, es desenvolupa el joc. Es poden distingir quatre etapes:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Des del final del primer any, els infants socialitzen el sistema emocional i perceptiu intencions presents.</li> <li>Des dels 18 mesos comencen a fer simulació d'atribució d'estats mentals.</li> <li>Des del tercer any, deslliguen la simulació de la realitat.</li> <li>Des dels quatre o sis anys aproximadament cognitivament poden crear realitats imaginàries.</li> </ol> <p>Els nens amb autisme no poden fer adequadament anomenar un món literal, en el qual no resulten característiques de les realitats físiques presents per</p>

	<p>nen amb autisme no jugue, sinó que no ho fa necessari apareixen en el desenvolupament típic.</p> <p>El joc permet a la persona explorar l'estructura argumental, experimentar les emocions, projectar-se en rols socials propis del món realitat, aprendre a crear. Per a l'infant amb autisme, l'absència de joc té conseqüències enormes per al seu desenvolupament.</p> <p>D'altra banda, l'ús típic primerenc dels objectes és un bon indicador de desenvolupament sociocomunicatiu i cognitiu. Els humans ens relacionem amb el món fem d'una manera mediada socialment: usem l'objecte com a mitjà en activitats cooperatives; com a tema sobre el qual referència dels actes de la parla; com a part d'una seqüència d'interessos restrictius o d'interessos sensorials particulars estereotipades i rituals, i com a element de jocs.</p> <p>En autisme, l'ús atípic dels objectes que més es destaca és l'ús inusual dels objectes.</p> <p>Per elaborar diferents estratègies d'intervenció hem de tenir en compte:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Joc sensoriomotor.</li> <li>Aparició de joc funcional.</li> <li>Joc funcional establert.</li> <li>Aparició del joc de ficció. Distinció entre simulació i joc de ficció establert.</li> </ol>
NIVELLS	<ul style="list-style-type: none"> <li>Absència completa de joc funcional o simbòlic i d'altres jocs funcionals.</li> <li>Jocs funcionals poc flexibles, poc espontanis i de continguts limitats.</li> <li>Joc simbòlic poc espontani i obsessiu. Dificultats i rigidesa en la realitat.</li> <li>Capacitats complexes de ficció que s'usen com a jocs funcionals.</li> </ul>
BIBLIOGRAFIA	<p>"El niño pequeño con autismo" Equipo Deletrea "El tratamiento del autismo. Nuevas perspectivas". Ángel Pérez. "Contextos amigables con el autismo. Hilos y colores de juego". Task Galore Let's Play. Structured steps to social engagement Ninos y niñas en el espectro del autismo. Comprensión educativa. Marlene Horna Castiñeiras <a href="http://PLANETA VISUAL. Simbolización (catedu.es)">PLANETA VISUAL. Simbolización (catedu.es)</a> Inflexibilidad en los niños con TEA Monfort, M. y Monfort, I. (2001): En la mente. Un estudio sobre las habilidades pragmáticas. Madrid: Ethna ediciones</p>
PROGRAMA PERSONALITZAT (R. 23)	<p>Programa personalitzat per a l'ús funcional de la comunicació i del joc. Programa personalitzat per al desenvolupament del joc. Programa personalitzat de les habilitats socials.</p>

ÀREA	SIMBOLITZACIÓ				
DIMENSIÓ	IMAGINACIÓ I CAPACITATS DE FICCIÓ				
NIVELL	2. Jocs funcionals poc flexibles, poc espontanis i de continguts limitats				
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>QUÈ OBSERVEM?</th> <th>OBJECTIUS</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <p>Primers indicis encara molt limitats en continguts, poc flexibles i poc espontanis d'imaginació.</p> <p>Apareixen formes molt estereotipades de joc funcional.</p> <p>Respon al joc si se suscita des de fora, és a dir, per part de la figura del terapeuta, docent o familiar.</p> <p>Quan l'adult genera la situació, apareix joc imitatiu funcional poc flexible i espontani.</p> <p>Poden passar temps jugant a fer diàlegs amb els seus joguets però de manera repetitiva, poc flexible i com a estratègia d'aïllament. No hi ha interaccions amb iguals.</p> </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> <li>Augmentar la qualitat de vida dels nostres alumnes en dotar-los de majors habilitats per al seu temps d'oci.</li> <li>Establir patrons de joc funcional més elaborat i espontani.</li> <li>Diversificar i flexibilitzar els temes de joc.</li> <li>Desenvolupar pautes de joc simbòlic.</li> <li>Participar activament en jocs reglats senzills amb adults.</li> <li>Fer que el joc siga el punt de partida per començar a compartir activitats amb iguals</li> </ul> </td> </tr> </tbody> </table>	QUÈ OBSERVEM?	OBJECTIUS	<p>Primers indicis encara molt limitats en continguts, poc flexibles i poc espontanis d'imaginació.</p> <p>Apareixen formes molt estereotipades de joc funcional.</p> <p>Respon al joc si se suscita des de fora, és a dir, per part de la figura del terapeuta, docent o familiar.</p> <p>Quan l'adult genera la situació, apareix joc imitatiu funcional poc flexible i espontani.</p> <p>Poden passar temps jugant a fer diàlegs amb els seus joguets però de manera repetitiva, poc flexible i com a estratègia d'aïllament. No hi ha interaccions amb iguals.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Augmentar la qualitat de vida dels nostres alumnes en dotar-los de majors habilitats per al seu temps d'oci.</li> <li>Establir patrons de joc funcional més elaborat i espontani.</li> <li>Diversificar i flexibilitzar els temes de joc.</li> <li>Desenvolupar pautes de joc simbòlic.</li> <li>Participar activament en jocs reglats senzills amb adults.</li> <li>Fer que el joc siga el punt de partida per començar a compartir activitats amb iguals</li> </ul>
QUÈ OBSERVEM?	OBJECTIUS				
<p>Primers indicis encara molt limitats en continguts, poc flexibles i poc espontanis d'imaginació.</p> <p>Apareixen formes molt estereotipades de joc funcional.</p> <p>Respon al joc si se suscita des de fora, és a dir, per part de la figura del terapeuta, docent o familiar.</p> <p>Quan l'adult genera la situació, apareix joc imitatiu funcional poc flexible i espontani.</p> <p>Poden passar temps jugant a fer diàlegs amb els seus joguets però de manera repetitiva, poc flexible i com a estratègia d'aïllament. No hi ha interaccions amb iguals.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Augmentar la qualitat de vida dels nostres alumnes en dotar-los de majors habilitats per al seu temps d'oci.</li> <li>Establir patrons de joc funcional més elaborat i espontani.</li> <li>Diversificar i flexibilitzar els temes de joc.</li> <li>Desenvolupar pautes de joc simbòlic.</li> <li>Participar activament en jocs reglats senzills amb adults.</li> <li>Fer que el joc siga el punt de partida per començar a compartir activitats amb iguals</li> </ul>				
	<p><b>ESTRATÈGIES</b></p> <p>Representar de manera visual els jocs ajuda a comprendre la seva finalitat per saber què fer, de quina manera i durant quant de temps. Es tracta d'elaborar històries socials com per exemple "el nino té fam", "anem a la botiga"...</p> <p>Proporcionar opcions per triar a quin joc vol anar: es pot fer oferint dos joguets diferents com una nina i un llibre i en funció del que trie, dirigir-lo a l'espai de joc corresponent: el racó de joc simbòlic o el racó de lectura. També es pot crear un panell en el que estiguen representats tots els jocs disponibles per tal que en pugui triar un.</p> <p>Disposar els joguets de manera que estiguen a punt per jugar i no hagen de buscar entre moltes opcions: com posar ferramentes junt a un banc de treball, o un nino junt a una banyera o uns biberons.</p> <p>Jocs funcionals amb ninos: és important partir dels seus interessos, buscar algun personatge que li agrade per poder reproduir seqüències molt senzilles del dia a dia com donar de menjar al seu personatge favorit, o utilitzar el seu nino favorit per introduir-lo en un cotxe i fer com si conduïra per un circuit.</p> <p>Es pot treballar amb plantilles o guions conversacionals. A poc a poc, es poden fer variacions en les interaccions del guió. Quan això estiga treballat, es poden deixar opcions obertes per flexibilitzar la ment i la imaginació.</p> <p>Incorporar imatges que li resultem familiars a les històries socials per augmentar el seu interès, com per exemple una foto seua, dels seus companys o d'algun joguet que el motive.</p> <p>Introduir xicotets canvis en els jocs, per exemple, si li agrada introduir pilotes en una caixa, les pilotetes es poden canviar de manera gradual per altres personatges o animals i així canviar el tema del joc i ampliar el repertori.</p> <p>Plantejar activitats que amplien la seqüència de joc funcional que ja té adquirida.</p> <p>Introduir seqüències de paraules o un guió verbal repetitiu associat a algun joguet que li agrade, pot augmentar el seu interès pel joc.</p>				



# CODDA

## CONTEXT

El context no és mer entorn físic. És la suma de descriure, interpretar i comprendre els àmbits de participació de cada persona amb la seva família, a l'escola, al barri, etc...

## DESENVOLUPAMENT

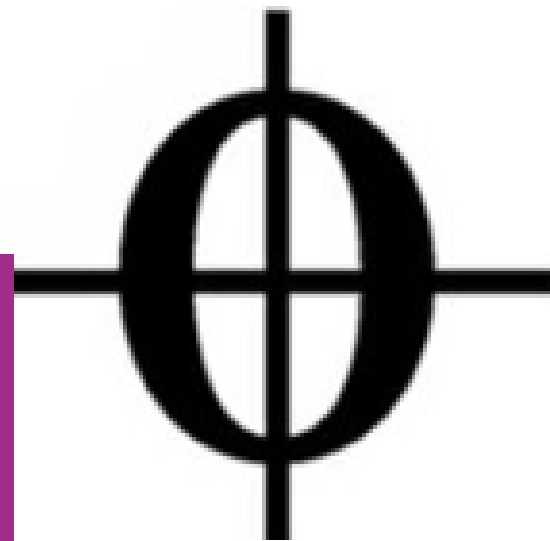
Cal plantejar un model de desenvolupament que ens ajude a comprendre la persona en les diverses àrees, des del desenvolupament psicomotor al desenvolupament de relacions socials, pautes intersubjectives i metnalistes, comunicació i llenguatge, flexibilitat, imaginació, simbolització i desenvolupament emocional.

## SUPORTS

Cal formular objectius, estratègies d'intervenció un pla d'acció que oferisca els suports necessaris a cada subjecte per superar barreres e cadascun dels desafiaments que li demana el desenvolupament.

## DIMENSIONALITAT

En el marc de les àrees del desenvolupament esmentades, necessitem avaluar les dimensions com un continu.



# SUPORTS

Necessitats de suport

**Quina és la finalitat d'aquest suport?**

Necessitat de suport

**Competències de la persona**

**Demandes del context en el que viu, aprén, interactua i gaudeix de la vida.**

- **Reduir la discrepància.**
- Millorar l'autonomia de la persona.
- Millorar el desenvolupament de les habilitats.
- Millorar les competències.

## Característiques del suport

Xarxa interconnectada de recursos i estratègies que fomenten el desenvolupament i els interessos d'una persona i milloren el seu funcionament individual i el benestar personal.

Un sistema de suports és eficaç si...

- Està centrat en la persona
- És holístic
- Els suports estan coordinats
- Orientat a resultats, generant indicadors per poder observar que avancem en el projecte de vida de la persona centrant-nos en totes les dimensions de la qualitat de vida.

## Elements imprescindibles


Elecció i autonomia personal

Ambients inclusius

Suports universals, suports genèrics

Suports especialitzats

# SUPPORT ACTIU



El suport actiu és un model de treball que augmenta la participació de la persona en les activitats del dia a dia perquè tinga experiències positives.

El suport actiu millora la Qualitat de Vida i el desenvolupament personal de les persones amb necessitats .

És un model que empodera les persones amb un enfocament centrat en la persona, estretament connectat amb:

**-Planificació centrada en la persona:** Significa un canvi en la forma de planificar els suports a les persones perquè tinguin una vida millor, garantint el seu dret a l'autodeterminació i a ser protagonistes de les seues vides.

**-Suport Conductual Positiu:** Quan augmenten els nivells de participació de la persona, s'observa com disminueix la freqüència i intensitat de les conductes



# SUPORT ACTIU

## Com?

- **Pensar escalonadament: Desglossar l'activitat en passos.** Esta seqüenciació es denomina “Anàlisi de Tasca”
- **Diferents nivells de Suport:**



### 3. Reforçar la participació: qualsevol xicotet pas.

- Reforç verbal o gestual (els elogis o atenció)
- Recompenses que ocorren de manera natural utilitzant l'encadenat cap arrere”
- Vincular una activitat menys preferida amb una altra més preferida



# MODEL DE SUPORT ACTIU

1

Les persones de suport proporciona oportunitats i suport perquè les persones amb discapacitat hi participen.  
Enfocament basat en la prevenció.  
Profunda creença en les possibilitats de cada persona

2

Les persones participen de manera exitosa en algunes de les activitats.  
Augmenten les relacions i interaccions.  
La qualitat de vida millora i les conductes desafiants disminueixen.

3

El personal percep les persones com a competents. Respecta les persones i proporciona més atenció, generant oportunitats de participació. La persona té més control i es donen oportunitats de contribució. el personal sent més confiança.

4

El personal pensa de forma proactiva, preventiva i creativa, millorant la interacció, la comunicació i el treball en equip. El personal es veu a si mateix com un facilitador per a l'entorn.

# SUPORTS



La finalitat d'esta pràctica d'ajuda entre iguals és facilitar relacions que tinguen possibilitats de desembocar en amistats vertaderes, creant conductes pro-socials i elevant la corresponsabilitat moral del grup

# SUPORTS

## EXEMPLES DE SUPORT, CONTEXT ECOLÒGIC.

	Suports per a la inclusió	Estratègies o accions específiques	Exemples pràctics a l'escola
1	Adaptació als ritmes i organització del treball escolar	<ul style="list-style-type: none"><li>- Negociar els ritmes del treball escolar</li><li>- Descansos (actius o no) o pauses breus anticipades i programades</li><li>- Descompondre tasques més complexes en passos més senzills</li><li>- Permetre flexibilitat en el format de l'"hora de classe"</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Establir horaris flexibles per a treballs individuals</li><li>- Programar descansos curts entre classes</li></ul>
2	Compartir moments de lleure o activitats escolars grupals	<ul style="list-style-type: none"><li>- Conèixer i respectar el perfil sensorial de l' alumne per a relacions socials</li><li>- Negociar possibilitats flexibles i amigables per habitar l' aula i l' esbarjo</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Crear espais de joc inclusius al pati</li><li>- Organitzar activitats grupals amb opcions de participació adaptades a diferents preferències</li></ul>
3	Participar en activitats grupals o intercanvis amb companys	<ul style="list-style-type: none"><li>- Possibilitar la comunicació amb els seus iguals en diferents activitats escolars</li><li>- Ensenyar la manera adequada de participar segons el context</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Utilitzar pictogrames o suports visuals per facilitar la comunicació en activitats grupals</li><li>- Ensenyar regles socials de manera explícita</li></ul>
4	Comprensió de subtileses socials	<ul style="list-style-type: none"><li>- Treballar el doble sentit del llenguatge, la ironia, les bromes, els acudits, les frases fetes</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Realitzar sessions de joc de rols per practicar situacions socials</li><li>- Desglossar expressions col·loquials per a una comprensió més clara</li></ul>



	<b>Suports per a la inclusió</b>	<b>Estratègies o accions específiques</b>	<b>Exemples Pràctics a l'escola</b>
5	Suport davant de situacions de ser considerat estrany pels altres	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sensibilització i acceptació de la condició d' autista en la resta de l' alumnat</li> <li>- Generar eines i brindar alternatives davant d' aquesta situació</li> <li>- Construir contextos de convivència menys excloents</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Organitzar xerrades educatives sobre la diversitat i acceptació</li> <li>- Establir programes de mentoria entre estudiants per fomentar la inclusió</li> </ul>
6	Entendre converses socials <ul style="list-style-type: none"> <li>- Fer explícit l'implícit</li> <li>- Elaborar guions i històries socials ajustades a l'alumne/a</li> </ul>	Entendre converses socials <ul style="list-style-type: none"> <li>- Fer explícit l'implícit</li> <li>- Elaborar guions i històries socials ajustades a l'alumne/a</li> </ul>	Entendre converses socials <ul style="list-style-type: none"> <li>- Fer explícit l'implícit</li> <li>- Elaborar guions i històries socials ajustades a l'alumne/a</li> </ul>
7	Promoure la flexibilitat	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Treballar l' anticipació</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Proporcionar agendes visuals per ajudar en l' anticipació de canvis</li> <li>- Anunciar amb anticipació esdeveniments escolars o canvis en la rutina</li> </ul>
8	Suports davant possibles reaccions intempestives	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Elaborar un pla de suport conductual positiu si cal</li> <li>- Treballar des de la prevenció: enfocament proactiu: ensenyar habilitats alternatives</li> <li>- Anàlisi funcional de la conducta: formular hipòtesis</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Crear un pla d' intervenció conductual individualitzat</li> <li>- Ensenyar estratègies d' autoregulació davant de situacions estressants</li> </ul>

	<b>Suports per a la inclusió</b>	<b>Estratègies o accions específiques</b>	<b>Exemples Pràctics a l'escola</b>
9	Afavorir la iniciativa per a la comunicació i la relació amb els seus iguals	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Suports visuals per a la comunicació</li> <li>- SAAC (Sistema Alternatiu i Augmentatiu de Comunicació)</li> <li>- Comunicació en tots els contextos</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Proporcionar taulers de comunicació amb imatges</li> <li>- Implementar l'ús de dispositius de comunicació per a estudiants no verbals</li> </ul>
10	Adequar-se als temps de treball escolar	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Facilitar la "forma" de fer les tasques</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Proporcionar opcions de presentació de tasques (escrites, orals, visuals)</li> <li>- Permetre la flexibilitat en la forma de completar les tasques</li> </ul>
11	Afavorir la motivació	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Aprofitar els seus interessos i fortaleses</li> <li>- Treball sistemàtic: organització en/de les tasques</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Integrar temes d'interès de l'estudiant en projectes escolars</li> <li>- Establir metes assolibles i reconèixer fites per mantenir la motivació</li> </ul>

# Què podem trobar a la guia en Suport?

1. Què entenem per suport.
2. Finalitat i tipus de suports.
3. Característiques del suport.
4. Suport actiu. Què és? Passos en la planificació de suport actiu.
5. Necessitats de suport en les persones amb TEA.



## A) Per a l'accés:

### a.1-Accessibilitat cognitiva i planificació:

Què necessite...?	Estratègies/accions específiques	Programa personalitzat
<ul style="list-style-type: none"> <li>-Necessite estructura del dia i les tasques en cada moment (estructuració del temps de treball)</li> <li>-Estructuració del temps de descans</li> <li>-accessibilitat de material de treball</li> <li>-Necessite adequació als temps de treball escolar.</li> <li>- Proporcionar opcions de presentació de tasques (escrites, orals, visuals)</li> <li>- Permetre la flexibilitat en la forma de completar les tasques</li> <li>-Facilitar de manera explícita la "forma" de fer les tasques</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Anunciar amb anticipació esdeveniments escolars o canvis en la rutina</li> <li>-Mini horaris</li> <li>-Reforçadors que em motivin a aprendre.</li> <li>-Activitats de baixa i alta activació.</li> <li>-Racons de treball</li> <li>- Dotar de funcionalitat les deambulacions</li> <li>-Materials tipus TEACCH, manipulables i accessibles.</li> <li>- Proporcionar agendes visuals per ajudar en l'anticipació de canvis</li> </ul>	Programa personalitzat de funcions executives

### a.2- Accessibilitat Cognitiva: Comunicació.

Què necessite...?	Estratègies/accions específiques	Programa personalitzat
<ul style="list-style-type: none"> <li>-Necessite SUPORT per a la comprensió i expressió per comunicar-me i entendre el meu entorn.</li> <li>- Necessite comunicar-me en tots els contextos.</li> <li>-Necessite comprendre les subtils socials.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Us d'un SAAC (si cal)</li> <li>- Treballar el doble sentit del llenguatge, la ironia, les bromes, els acudits, les frases fetes, etc.</li> <li>-Ensenyança del llenguatge no verbal, emocions, etc.</li> <li>- Desglossar expressions col·loquials per a una comprensió més clara.</li> <li>-Ensenyança explícita de habilitats per fer, demandes, contar, preguntar, agrair, expressar emocions, etc.</li> </ul>	Programa personalitzat de comunicació llenguatge i parla.



## B) Per a la participació:

Què necessite...?	Estratègies/accions específiques	Programa personalitzat
<ul style="list-style-type: none"> <li>-Necessite compartir moments d'oci i activitats escolars grupals i aprèn de manera explícita les habilitats necessàries per a fer-ho amb èxit.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Ensenyar regles socials de manera explícita.</li> <li>- Realitzar sessions de joc de rols per practicar situacions socials</li> <li>-Crear espais de joc inclusius al pati</li> <li>-Conèixer i respectar el perfil sensorial de l'alumne per a relacions socials</li> <li>-Negociar possibilitats flexibles i amigables per habitar l'aula i l'esbarjo.</li> <li>- Organitzar activitats grupals amb opcions de participació adaptades a diferents preferències.</li> </ul>	Programa Personalitzat de habilitats socials, autoregulació i emocions

## C) Per a l'aprenentatge:

Què necessite...?	Estratègies/accions específiques	Programa personalitzat
<ul style="list-style-type: none"> <li>-Necessite SUPORT perquè els meus aprenentatges siguin funcionals i tinguin un sentit</li> <li>-Necessite regular-me cada cert temps per sentir-me bé i relaxat/ada per aprendre.</li> <li>-Necessite que conegues mi perfil sensorial.</li> <li>- Necessite que identifiquen que em fa sentir malament.</li> <li>-Necessite que m'ensenyen habilitats funcionals i contextualitzades per participar en la vida escolar.</li> <li>-Necessite motivació per aprendre</li> <li>- Aprofitar els meus interessos i fortaleses.</li> <li>-Necessite materials accessibles</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Establiment de propostes sensorials (cascos, pilotes cadieres, volum cançons, racó de calma i regulació, etc).</li> <li>- Establir moments de regulació com a part de rutina per poder aprendre.</li> <li>- Integrar temes d'interès de l'estudiant en projectes escolars.</li> <li>-Prioritzar/adequar els criteris d'avaluació que contribueixen a la consecució de les competències que formen part de la programació d'aula.</li> <li>-Establir metes que pot assolir</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Programa Personalitzat de habilitats socials, autoregulació i emocions.</li> <li>-Programa personalitzat de lectura i escriptura</li> <li>-Programa personalitzat de matemàtiques</li> <li>-ACIS (en el cas de ser necessari)</li> </ul>



# CODDA

## CONTEXT

El context no és mer entorn físic. És la suma de descriure, interpretar i comprendre els àmbits de participació de cada persona amb la seva família, a l'escola, al barri, etc...

## DESENVOLUPAMENT

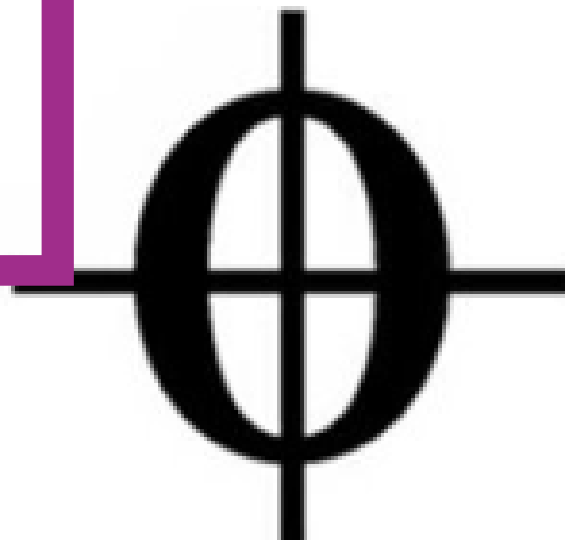
Cal plantejar un model de desenvolupament que ens ajude a comprendre la persona en les diverses àrees, des del desenvolupament psicomotor al desenvolupament de relacions socials, pautes intersubjectives i metnalistes, comunicació i llenguatge, flexibilitat, imaginació, simbolització i desenvolupament emocional.

## SUPORTS

Cal formular objectius, estratègies d'intervenció i un pla d'acció que oferisca els suports necessaris a cada subjecte per superar barreres en cadascun dels desafiaments que li demana el desenvolupament.

## DIMENSIONALITAT

En el marc de les àrees del desenvolupament esmentades, necessitem avaluar les dimensions com un continu.



# CONTEXT

## Més enllà de l'entorn



El context no únicament com un mer entorn físic estable, sinó que inclou:

-Interaccions de qualitat.

-Metodologies adequades i basades en la evidència.

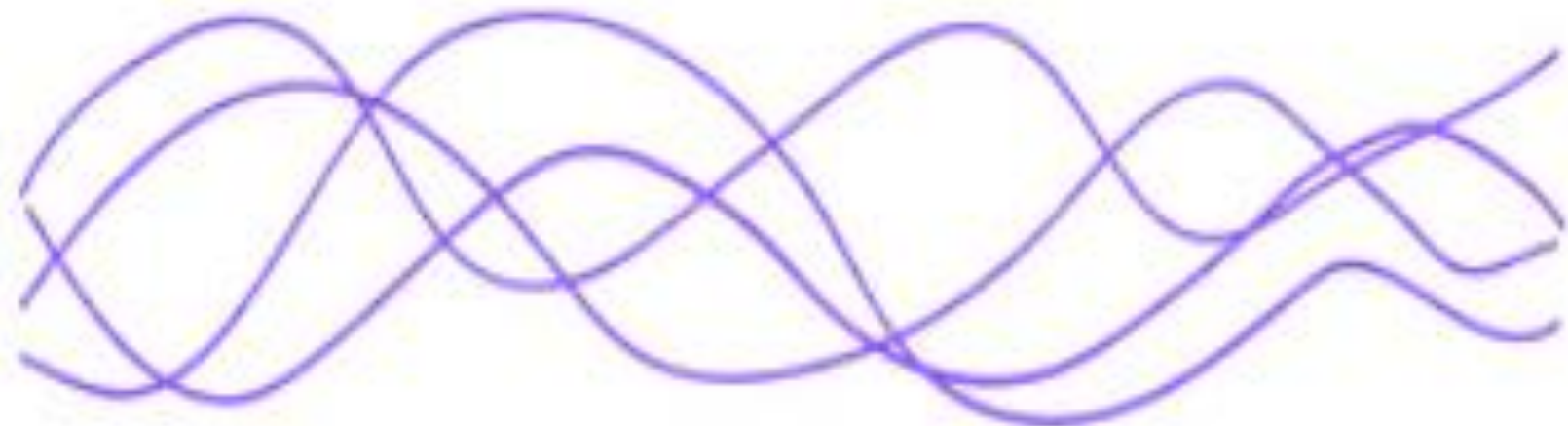
-Grau de formació, sensibilització i respecte cap a la diversitat humana.

# CONTEXTE DINÀMIC





# CONTEXT DINÀMIC



El concepte de **dinamisme** ens permet comprendre que hi han **contextos que es constitueixen** com a **moments d'interacció** entre els seus participants i al poc temps **s'esvaneixen**.

Per exemple, quan la germana de Pau li fa pessigolles perquè sap que li agraden molt es crea un context afavoridor de l'atenció conjunta, que minuts després s'esvaneix.





# AVALUEM ELS CONTEXTOS

La necessitat de suport neix de la discrepància entre les competències de la persona i les demandes d context en què viu, aprèn i interactua i gaudeix de la vida . Per tant, és important analitzar les possibles barreres que hi pot haver en tots els contextos.

## CONTEXT ESCOLAR

- INDEX FOR INCLUSION
- Termometre de la inclusió d' Echeita.
- DEBA.
- DUA-A
- Checklist d'Isabel Paula (Crear contextos amigables).
- Checklist de barreres humanes de Puigdellivol.
- Llibre "Accions en primera persona"



DEBA: Instrumento colaborativo para la evaluación de la inclusión del alumnado



► DEBA: instrumento colaborativo para la evaluación de la inclusión del alumnado  
► Versión LibreOffice (.Calc)  
► Versión Microsoft (.Excel)



► Documento de trabajo con DEBA



► Vídeo explicativo DEBA

COM CREAR ENTORNOS AMIGABLES PER A PERSONES AMB TEA			
Isabel Paula			
RESPECTAR LES PARTICULARTATS SENSIBLS (PUNTS SENSIBLS)	SI	NO	OBSERVACIONS
1. Esteu atentant a la mà del nen/a, escoltant, mirant, veient de sentir, veient per com se situa?			
2. Esteu escoltant el que diu?			
3. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
4. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
5. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
6. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
7. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
8. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
9. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
10. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
11. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
12. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
13. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
14. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
15. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
16. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
17. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
18. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
19. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
20. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
21. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
22. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
23. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
24. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
25. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
26. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
27. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
28. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
29. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
30. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
31. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
32. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
33. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
34. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
35. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
36. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
37. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
38. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
39. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
40. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
41. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
42. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
43. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
44. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
45. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
46. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
47. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
48. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
49. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
50. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
51. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
52. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
53. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
54. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
55. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
56. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
57. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
58. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
59. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
60. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
61. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
62. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
63. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
64. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
65. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
66. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
67. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
68. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
69. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
70. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
71. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
72. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
73. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
74. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
75. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
76. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
77. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
78. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
79. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
80. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
81. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
82. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
83. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
84. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
85. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
86. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
87. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
88. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
89. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
90. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
91. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
92. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
93. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
94. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
95. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
96. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
97. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
98. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
99. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			
100. Esteu escoltant el que diu amb el que diu?			

# AVALUEM ELS CONTEXTOS

## CONTEXT FAMILIAR

- Escala qualitat de vida familiar. INICO
- Qualitat de vida familiar. Plena Inclusió
- Qualitat de vida famílies menors de 18 anys. Plena inclusió
- Qualitat de vida famílies majors de 18 anys. Plena Inclusió
- ICalidad



# CONÈIXER ELS CONTEXTOS: sociocomunitaris



- ASSOCIACIONS
- GABINETS EXTERNS
- SERVEIS SOCIALS
- SERVEIS SANITARIS
- SERVEIS JURIDICS

## ► Mapa demarcacions territorials (Actualitzat 24/01/2024)

### ► Banc de recursos per demarcacions territorials

- Agrupacions Alacant: A1-A / A1-B / A2 / A3-A / A3-B / A4 / A5-A / A5-B
- Agrupacions Castelló: C1-A / C1-B / C2-A / C2-B
- Agrupacions València: V1-A / V1-B / V2-B / V2-C / V2-D / V3-A / V3-B / V4 / V5-A / V5-B

# Què hi ha a la guia a l'apartat de CONTEXT?

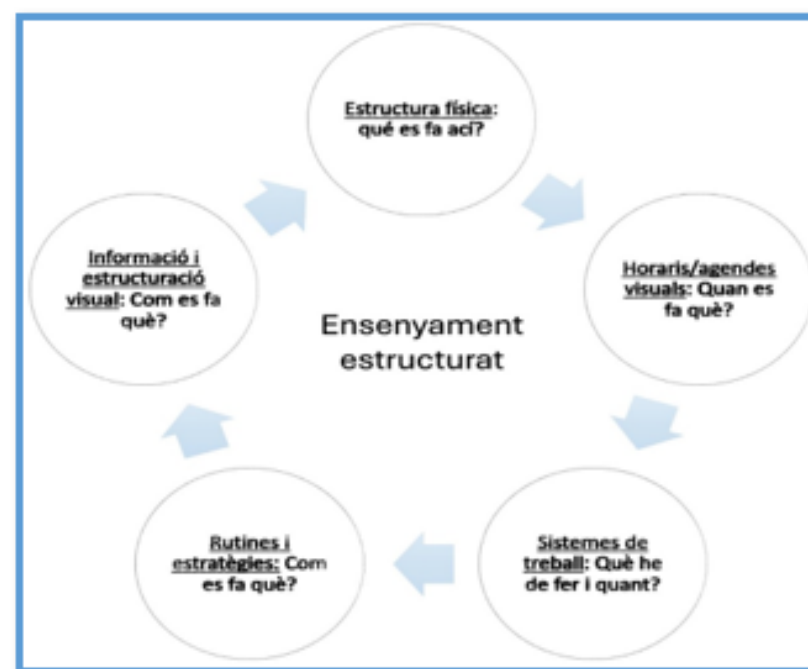
1. Introducció a com podem contribuir al benestar emocional.
2. El dret de la persona. Dimensió de la qualitat de vida.
3. Què és un entorn amigables per a la persona amb TEA?
4. Avaluació del contextos per afavorir els contextos amigables.
5. Ajustos de l'entorn en funció de les particularitats sensorials, cognitives, perceptives i emocional.



Alguns objectius són:

- Facilitar la comprensió de situacions i expectatives
- Facilitar els aprenentatges
- El foment de la major autonomia possible
- La generalització dels aprenentatges.
- L'accessibilitat a la comunicació.

Les 5 estratègies principals són les que facilitem en la gràfica següent, tenint en compte que la major o menor presència d'aquestes dependrà de les necessitats de cadascun.



Il·lustració 10: Elaboració pròpia de la UED ÀMBIT TEA

A continuació es descriuen una sèrie d'estratègies pràctiques que poden resultar útils per crear entorns amigables per a persones amb TEA, afavorir la seua regulació emocional i el seu estat òptim d'alerta i la predisposició per a l'aprenentatge.

### 5.1. Organitzar i estructurar l'espai.

- Cada espai ha de tindre un propòsit específic ja que contribueix a guanyar independència. Saber què s'espera de la persona a cada lloc.
- Senyalitzar els espais amb les normes de cada lloc.
- Establir límits físics i visuals clars. Minimitzar distraccions.
- Informar de qui està en aquest espai.
- Estructurar quines activitats ocorren en aquest espai.
- Estructurar quins objectes hi ha a aquest espai.
- Mantindre l'ordre i la senyalització dels materials. Ens hem de assegurar a tot l'alumnat la importància d'aquest aspecte perquè tots tothom puguem trobar els materials.
- Organitzar els espais de forma estimulants però no sobrestimulants per al desenvolupament de la comunicació (objectes favorits però no a disposició, per fomentar la demanda).

### 5.2. Organitzar i estructurar el temps

- Disposar d'un horari visual a l'aula que informi dels esdeveniments del dia, les àrees a treballar, etc.
- Disposar d'un horari visual individual, adaptat a les característiques de l'alumnat (abstracció dels suports visuals, nombre d'activitats a anticipar, incorporació dels reforçadors, alternança d'activitats d'alta i baixa demanda cognitiva, etc.).
- Anticipar, si cal, amb un objecte per informar de l'activitat a realitzar, per clarificar què es farà i donar-li seguretat.
- Donar pautes temporals que siguin concretes i visuals.
- Informar de la durada de l'activitat amb rellotges, targetes, etc.
- Informar d'esdeveniments especials de forma visual (visites especials, festes de l'escola, etc.).
- Seqüenciar accions temporals: llistes, calendaris, menús, etc.
- Disposar de temps per al joc funcional, joc simbòlic, etc.



Il·lustració 11: Elaboració pròpia de la UED ÀMBIT TEA

### 5.4. Estratègies afavoridores de l'accessibilitat sensorial



Il·lustració 19: Extret de la pàgina "El sonido de la hierba al crecer"

5.4.1 Crear una zona de confort o un espai de descompressió en el qual l'alumnat pugua sentir-se lliure per balancejar-se, estar sol, arraulir-se, mirar llibres. Modificar l'ambient de manera que aquest surti a la trobada de les necessitats de l'infant i faciliti el seu desenvolupament i aprenentatge (dieta sensorial)

5.4.2 Evitar exposicions sensorials innecessàries i contextos sobre estimulants. Ajustar el temps en llocs públics. Proporcionar a l'alumne el desafiament encertat, que sigui proporcional entre els seus recursos i els obstacles físics i socials amb els quals es troba



Il·lustració 20: Extret de Google



Il·lustració 21: Elaboració Pròpia UED ÀMBIT TEA

5.4.3 Programar moments diaris per aixecar-se, moure's, relaxar-se. Qualsevol persona que utilitzi la informació sobre el perfil sensorial de l'alumnat, ha de poder observar acuradament el comportament i la reacció d'aquest i saber anticipar-se a aquests moments de manera planificada.

5.4.4 Compensar els desordres sensorials amb l'ús de recursos que ajuden a regular-los. És més eficaç introduir una estratègia abans que el nen comence a tenir dificultats.

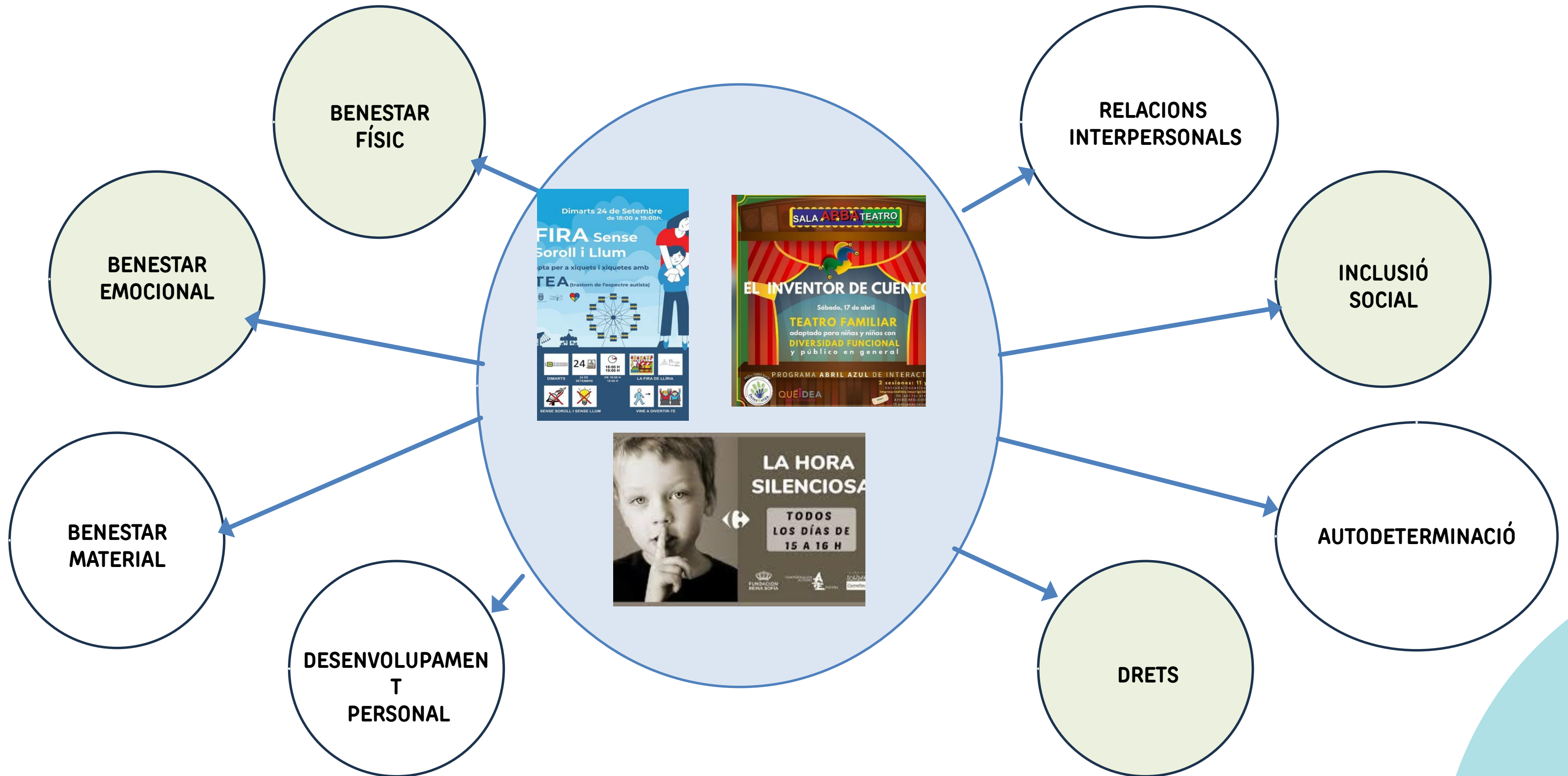
5.4.5 Treballar la integració sensorial a través de la Teràpia Ocupacional. La teràpia d'integració sensorial se centra en el processament neurològic de la informació sensorial com a base per a l'aprenentatge en nivells superiors (motor o acadèmic).



Il·lustració 22: Elaboració Pròpia UED Àmbit TEA

5.4.6 Facilitar estimulació propioceptiva i vestibular quan siga necessari. A través d'aquestes activitats controlades per l'infant, es pretén que el seu sistema nerviós millore la capacitat per modular, organitzar i integrar la informació que li arriba del que l'envolta,

# INTERVENIM SOBRE ELS CONTEXTOS PER MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA



# Com traslladar a la pràctica els resultats?

Disseny de metes  
personals  
(PAP)

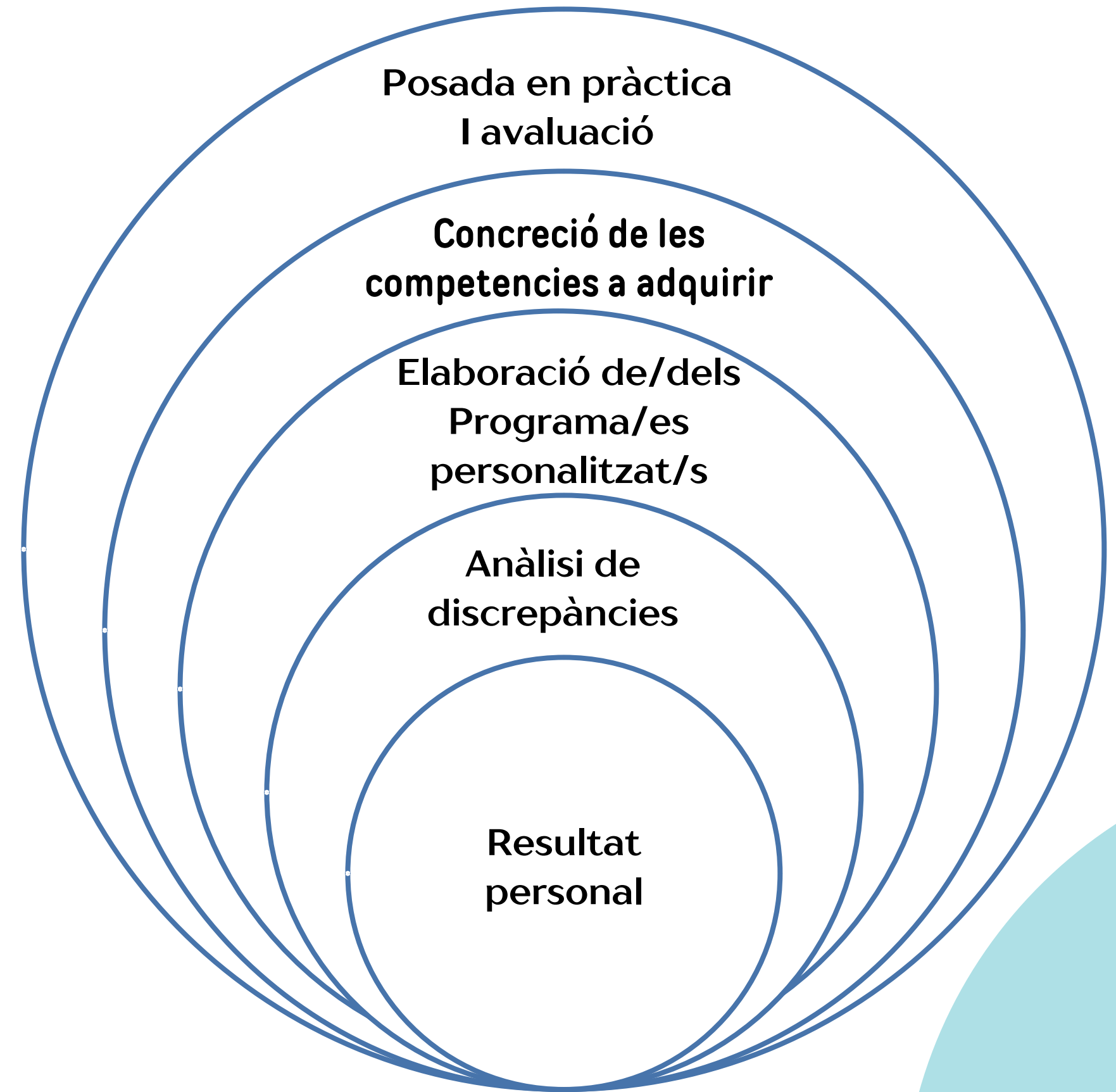
Mesures de resposta per a la inclusió  
de nivell I, II i III  
Mesures de resposta per a la inclusió  
de nivell IV: Programes personalitzats



# Elaboració de metes personals

## RESULTATS PERSONALS

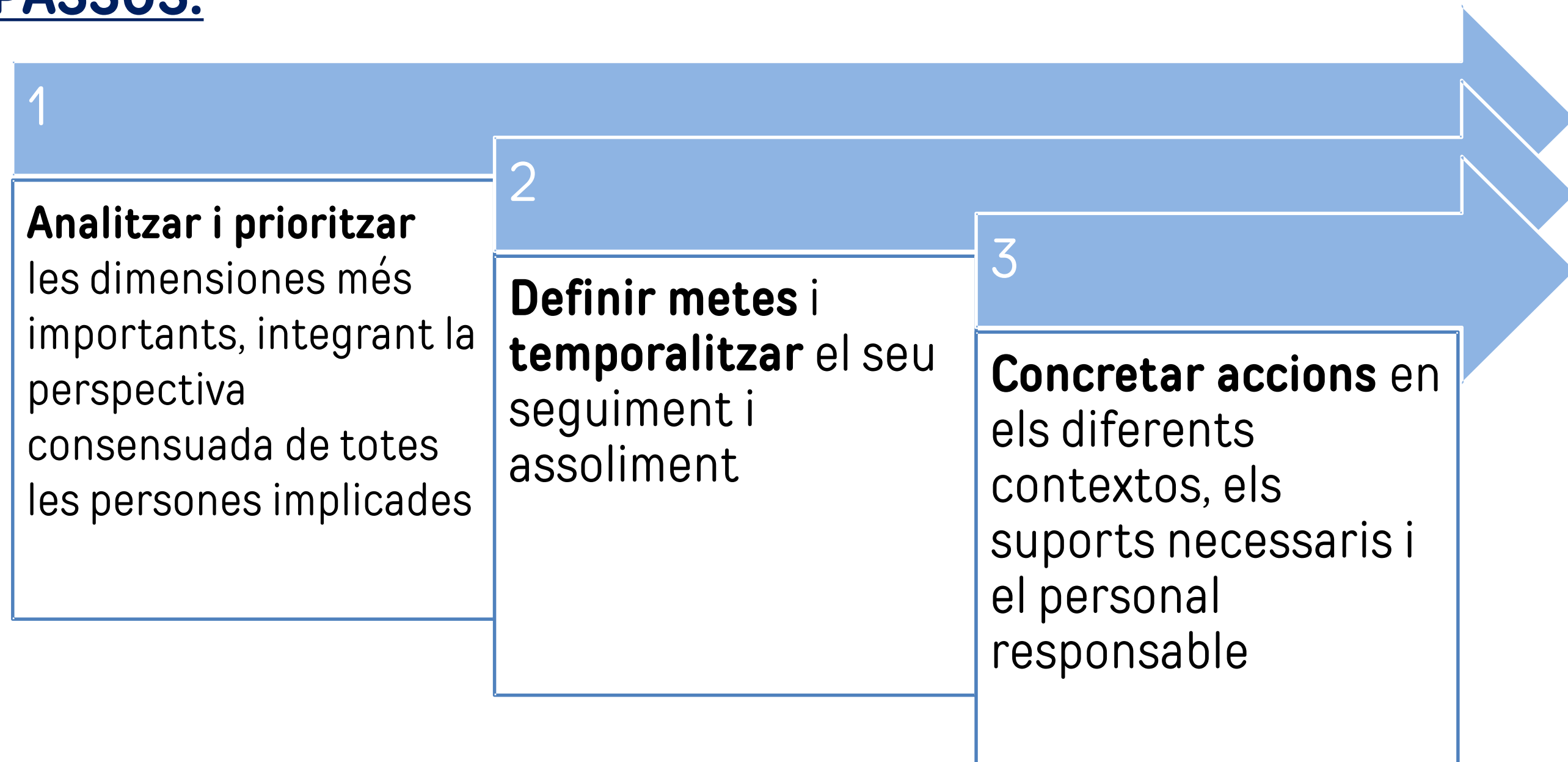
- Metes significatives per a la persona
- Consensuada entre la persona, família i professionals
- Significativa
- Orientada a resultats
- Ha d'haver una persona responsable de la seua consecució





Elaboració del PAP amb programes personalitzats i la concreció de mesures de resposta per a la inclusió de nivell II i III.

## PASSOS:



És recomanable **assignar una persona responsable** per comprovar que les mesures proposades estan portant-se a terme de manera efectiva

# Models de programa

PROGRAMA PERSONALITZAT PER A L'APRENTATGE ....

OBJECTIUS PRIORITZATS /COMPETENCIES ESPECIFICAS	
CONTEXTOS	
<input type="checkbox"/> Escolar	
<input type="checkbox"/> Familiar	
<input type="checkbox"/> Sociocomunitari	
Actuacions/orientacions	Agents
Escolar	
Familiar	
Sociocomunitari	
Estratègies d'implementació (cal relacionar amb el currículum i la generalització de competències)	
COORDINACIÓ	

- Objectius específics
- Contexts
- Agents
- Coordinació

# Què podem trobar en l'annex de la guia?

## ALGUNES PINDOLES PER AMPLIAR INFORMACIÓ

- Avaluar contextos: Crear Entorns amigables per a persones amb TE
- Accessibilitat cognitiva.
- Ensenyament estructurat.
- Avaluació del SAAC
- Exemples de materials

## COM CREAR UN ENTORN PREDICTIU I CLAU PER A PE

ESTRATÈGIES	<b>RESPECTAR LES PARTICULARITATS SENSORIALS (PERFIL SENSORIAL)</b>
	Tenim accessible i a mà tranquil, una zona de descans un espai per quan descompensació?
	Tenim un espai en el qual que poden acudir si de cansament o necessitat recuperar-se d'una d'ansietat o sobreestímul?
	Programem moments al llarg de l'agenda diària perquè l'alumne/a pugui aixecar-se, descansar i relaxar-se?
	Evitem en la mesura del possible sobre exposicions sensorials innecessàries i sobreestímulats?
	Forma part del pla d'atenció individual de l'alumne/a un projecte d'integració sensorial?
	<b>CREAR UN ENTORN PREDICTIU I CLAU</b>
	Creem/dissenyam un entorn que sigui el més previsible?
	Establím rutines funcionals predictibles i flexibles?
	Quines?

ESTRATÈGIES	Establir nivells apropiats i demanda si és garantint l'èxit.
	<b>ORGANITZAR L'ENTORN ESTRUCTURAT DEL TEA</b>
	Quan dissenyem l'aula. Establím visualment clars i reduïm distraccions visuals?
	Estructurem l'espai on troben les persones amb TEA les persones amb TEA objectes...?
	Fem ús de l'estructura per organitzar l'espai on troben les persones amb TEA les persones amb TEA objectes...?
	Utilitzem instruments que comuniquen específicament que s'ajuden a completar tasques que els ajuden a definir el que fan?
	Utilitzem la claritat per aconseguir captar la informació útil dels conceptes d'una tasca?
	Donem pautes de com fer comprensible a través de temporitzadors: digitals, d'aigua, timers digitals... veure el temps.
	Seqüenciem temporalment extenses escrites o visualment que suposin esdeveniments temporals?

## ACCESSIBILITAT

**Accessibilitat universal:** és la condició que permet que els serveis, així com els objectes, instruments i materials siguin practicables per totes les persones en condicions autònoma i natural possible.

Dins del concepte d'accessibilitat universal, hi ha la comprensió, la interacció i la comunicació.

L'**accessibilitat cognitiva** es desplega i fa servir eines i dispositius augmentatius de comunicació, pictogrames, etc. Pressuposa l'estratègia de **disseny universal** i evita perjudici dels ajustos raonables que s'hagin de fer.



**Accessibilitat Cognitiva** designa la possibilitat d'accedir a objectes, serveis, instruments, eines i dispositius. Quan l'accessibilitat cognitiva es refereix a l'entorn, és **Fàcil**. Alguna cosa és cognitivament accessible?

L'**Accessibilitat Cognitiva** permet la correcta participació de la persona en les diferents activitats.

Per dissenyar **entorns accessibles cognitivament**:

- Partir de la reflexió i de la detecció

## Ensenyament es

L'ensenyament es basa en una pràctica educativa que permet recollir el model de treball i aprendre (estil de treball). Com fer-ho? Ombres horàries i sistemes de treball. L'estructura es de treball i millor intervenció.

Estructura física	Utilitzem
	per
	TEA
	Si
	di
	Tc
	tir
	le:
	co

## SISTEMES AUGMENTATIUS I ALTERNATIUS DE COMUNICACIÓ (SAAC)

### Introducció

Dins del terme de Trastorn de l'Espectre de l'Autisme (TEA) que defineix el DSM-5 un dels punts dels criteris diagnòstics són dificultats persistents en la interacció social en diversos contextos manifestats en part per les deficiències en les conductes comunicatives no verbals utilitzades en la interacció social. Aquestes varien, per exemple, des d'una comunicació verbal i no verbal poc integrada passant per certes singularitats en el contacte visual i en el llenguatge corporal i/o habilitats compromeses en la comprensió i l'ús de gestos, fins a una aparent falta d'expressió facial o de comunicació no verbal.

Tot i la gran heterogeneïtat que mostren les persones amb TEA en les seues formes de comunicació i en les seues competències lingüístiques, totes comparteixen característiques que formen part d'aquesta definició del TEA.

Com a professionals de l'educació i tenint en compte les característiques individuals de cada persona amb condició de l'espectre de l'autisme, no ens hauríem de quedar en aquesta visió clínica, sinó analitzar les variables, tant intrínseques com extrínseques, de les persones i en base a aquestes ajustar l'anàlisi de quina és la raó per la que la seua comunicació oral no és funcional.

A partir d'aquest anàlisi, es plantejarà com a prioritari la necessitat d'ensenyar-li l'ús d'una ferramenta comunicativa i/o estratègies que li permeten avançar a nivell comunicatiu i poder participar activament en la societat.

### ASPECTES A TINDRE PRESENTS

#### Continguts teòrics



- SAAC: instruments d'intervenció destinats a persones amb alteracions diverses de la comunicació i/o del llenguatge, i l'objectiu del qual és l'ensenyament, mitjançant procediments específics d'instrucció, d'un conjunt estructurat de codis no vocals, necessitats o no de suport físic, els quals, mitjançant aqueixos mateixos o altres procediments específics d'instrucció permeten funcions de representació i serveixen per a dur a terme actes de comunicació (funcional, espontània i generalitzable, per si sols, o en conjunció amb codis vocals, o com a



# Exemples de materials

## Temas de conversación apropiados

### Nota:

Esta actividad se lleva a cabo mejor con ayuda parcial para garantizar que se incorporen los valores, las reglas y las expectativas familiares de los comportamientos sociales y de comunicación.

### Propósito:

Ayudar a los estudiantes a comprender los límites de su comportamiento conversacional con diferentes clasificaciones de personas.

Ejemplos de la vida real	
Niño	De qué hablar en el patio de recreo
Adolescente	¿De qué temas es apropiado hablar en la empresa mixta?
Adulto	¿Qué temas son apropiados para el lugar de trabajo?

### Instrucciones:

- Pida a los estudiantes que llenen cada casilla dentro de la tabla T con (1-3) temas de conversación. Recurra a los padres u otras personas cercanas al estudiante para que ayuden a asegurarse de que los temas estén dentro de los valores y expectativas que son apropiados.
- Utilice la información para ayudar a los alumnos a tomar decisiones sobre temas de conversación para una situación determinada (p. ej., el abuelo viene de visita. ¿De qué puedes hablar con el abuelo?). Utilice los temas enumerados incorporándolos en una Guía para la toma de decisiones para determinar los pros y los contras de cada uno. (es decir, hablando con mi profesor sobre política. ¿Cuáles son los pros y los contras de iniciar una conversación sobre este tema?)

Topics of Conversation		
Person	It is appropriate to discuss these topics with...	It is inappropriate to discuss these topics with...
Family Member	- school - friends - chores	I can discuss anything with my family
Acquaintance	- weather - something they have interest in	- family or personal information - religion or politics
Stranger	* I am not to talk to any strangers for any reason *	
Authority Figure	- rules - local activities	- religion - politics - money
Friend	- interests - games - sports	- money

## Tono de voz y control de volumen

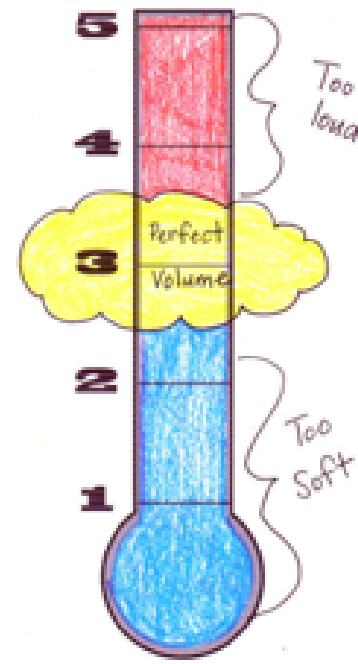
**Propósito:** Ayudar a las personas con problemas sociales y de comunicación a aprender a modular el volumen de su voz a un nivel adecuado.

Las personas con problemas sociales y de comunicación pueden aprender a modular el volumen de su voz. Sin embargo, es importante asegurarse de que tengan una buena comprensión de los niveles que son apropiados para diferentes situaciones. Asegúrese de revisar los ajustes ambientales en la vida del estudiante que pueden requerir un nivel de voz diferente al típico #3 (p. ej., en la clase, puede usar un nivel de voz # 1, pero en el patio de recreo o en un evento deportiva, puede usar un nivel de voz # 4).

Ejemplos de la vida real	
Niño	¿Qué tan alto se puede hablar en la cafetería?
Adolescente	¿Qué tono de voz es apropiado cuando se habla con los maestros o los padres?
Adulto	¿Qué tono de voz es apropiado cuando se habla con instructores o supervisores?

### Instrucciones:

- Lea la explicación del control de voz y volumen. Discuta cómo su voz puede subir y bajar como un termómetro dependiendo de su "temperatura emocional".
- Muestre el organizador gráfico del termómetro de color para que puedan reconocer los niveles.
- Practique la identificación de los niveles de volumen de voz modelando un nivel y pidiendo a los alumnos que asignen un número al nivel de voz.
- Use la hoja de trabajo adicional del termómetro para ayudar a practicar la identificación de los niveles de volumen de la voz. Pídeles que coloreen el nivel hasta el número que creen que representa el nivel de volumen que estás demostrando.
- Desarrolle una señal con su hijo/estudiante para hacerle saber cuándo esté usando un nivel de voz inapropiado (ya sea demasiado bajo o demasiado alto). Enséñales qué hacer cuando les señales y practícalo para que puedan empezar a modificar su nivel de voz de forma independiente.



## Iniciar una conversación

**Propósito:** Dar a las personas con problemas sociales y de comunicación algunas ejemplos concretos de cómo iniciar conversaciones con una variedad de personas.

Ejemplos de la vida real	
Niño	¿Qué juguetes tienen tus compañeros?
Adolescente	¿Qué películas/programas les gustan a tus compañeros?
Adulto	¿Qué hicieron tus compañeros de trabajo durante el fin de semana?

### Instrucciones:

- Utilice el organizador gráfico Objetivo de relación para identificar a las personas con las que su estudiante se comunica regularmente.
- Complete el formulario "Cómo iniciar una conversación" insertando nombres individuales y adicionales.
- Complete el organizador gráfico del diagrama de flujo para ayudar a su estudiante a tomar decisiones claras sobre cómo dirigirse a esas diferentes personas con los iniciadores de conversación adecuados.
- Practique el uso de estos temas para iniciar una conversación en una actividad de juego de roles con su(s) alumno(s).
- Crea un conjunto de "tarjetas de tarjetas" con los nombres de diferentes personas en el frente.
- En la parte posterior, anamora si es un miembro de la familia, un conocido, una figura de autoridad o un amigo/compañero.
- También en la parte posterior, escriba el "iniciador de conversación" que su estudiante debe usar con esta persona.
- Practique el uso de estas tarjetas como un conjunto de tarjetas de tarjetas para ayudar a su estudiante a recordar su comentario o pregunta de "apertura".

**How to Start a Conversation**

It is important to make sure that your conversation partner is appropriate for the situation. Write down the names of the people that you talk to. Circle the names of the people that you talk to on the back of the card. Write down the questions that you can use to start a conversation with each person.

Yes \_\_\_\_\_ what are you up to?

Hi \_\_\_\_\_ how are you today?

Hi \_\_\_\_\_ how's your day?

Hi \_\_\_\_\_ what are you doing?

Hi \_\_\_\_\_ what are your plans today?

Hi \_\_\_\_\_ where are you headed? \*

**Relationship Diagram**

Relationship	Name	Frequency	Location	Needs/How
Friend	John	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Mike	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Tom	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Kevin	1-2 times a week	School	10 min
Friend	John	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Mike	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Tom	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Kevin	1-2 times a week	School	10 min
Friend	John	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Mike	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Tom	1-2 times a week	School	10 min
Friend	Kevin	1-2 times a week	School	10 min

Es importante asegurarse de ayudar a su estudiante/hijo a encontrar las "palabras" con las que se siente cómodo y que pueda recordar/recientemente usar como "iniciador de conversación". Asegúrese de revisar la actividad e identificar específicamente a las personas con las que su estudiante generalmente tiene la oportunidad de conversar y determine el nivel de familiaridad que tiene con esa persona. Esto le ayudará a guiar a su estudiante en cuanto a qué tipo de iniciadores de conversación usarían más sentido para ella.



# Exemples de materials

## Temas de conversación apropiados

**Nota:** Esta actividad se lleva a cabo mejor con ayuda parcial para reglas y las expectativas familiares de los comportamientos.  
**Propósito:** Ayudar a los estudiantes a comprender los límites de su clasificación de personas.

Ejemplos de la vida real	
Niño	De qué hablar en el patio de recreo?
Adolescente	¿De qué temas es apropiado hablar con tus compañeros?
Adulto	¿Qué temas son apropiados para discutir durante el fin de semana?

### Instrucciones:

- Pida a los estudiantes que llenen cada casilla dentro de la tabla T con (1-3) temas de conversación. Recurra a los padres u otras personas cercanas al estudiante para que ayuden a asegurarse de que los temas estén dentro de los valores y expectativas que son apropiados. Utilice la información para ayudar a los alumnos a tomar decisiones sobre temas de conversación para una situación determinada (p. ej., el abuelo viene de visita. ¿De qué puedes hablar con el abuelo?). Utilice los temas enumerados incorporándolos en una Guía para la toma de decisiones para determinar los pros y los contras de cada uno. (es decir, hablando con mi profesor sobre política. ¿Cuáles son los pros y los contras de iniciar una conversación sobre este tema?)



Authority Figure	activities	money
Friend	- interests - games - sports	



**1er Nivel – Juego**  
Paralelo Hacer una actividad al lado de otra persona pero sin interactuar



**2º Nivel – Compartir Materiales**  
Hacer la misma actividad y usar los mismos elementos con otra persona



**3er Nivel – Tomar turnos**  
Jugar el mismo juego y aprender a esperar e interactuar directamente con otra persona



**4º Nivel – Juegos Cooperativos con Reglas**  
Jugar un juego que requiere la comprensión de las reglas que deben ser cumplidas por todas las personas que interactúan

## Adivinador de papel

para ayudar a los niños a aprender hacer preguntas



Hace años, hice [muchos de estos en inglés](#). Aquí hay un ejemplo en español.



Estos pueden ayudar a los niños a practicar haciendo diferentes tipos de preguntas usando una serie de temas.



Por favor consulte las instrucciones en las página siguientes.

Joel Shaul, LCSW

de comunicación algunos ejemplos personas	
¿Qué haces?	
¿A dónde vas?	
¿Te gusta...?	
¿Qué te gusta hacer durante el fin de semana?	

### How to Start a Conversation

You have some standard ways to start a conversation with another person. Here are some ideas that you can use to start a conversation. Highlight the ones that you like. Look at the list and see if you can think of other ways to start a conversation. Write down your ideas. You can use these ideas to start a conversation with another person that you know.

What are you up to?  
 Mrs. Fields How are you today?  
 How's it going?  
 What are you doing?  
 How are you plus today?  
 Where are you headed?\*

... de "apertura".  
 ... asegúrese de  
 ... su estudiante/niño a  
 ... las "palabras" con  
 ... y asegúrese de  
 ... recordar/recientemente  
 ... "Adivinador de  
 ...". Asegúrese de  
 ... identificar  
 ... a las  
 ... en las que su  
 ... enseguida tiene  
 ... de conversar y  
 ... nivel de  
 ... que tiene con ese  
 ... le ayudará a  
 ... a qué tipo de iniciadores de  
 ... conversación (¿qué tipo de  
 ... más  
 ... sería para ellos.

# BIBLIOGRAFIA

- Agustí, F.J., Angulo, A., Martí, A., Pérez, N., Tormo, E. A. y Villaescusa, M. I. (2021). *Disseny Universal i Aprenentatge Accessible. Model DUA-A*. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Educació, Cultura i Esport.
- Agustí, F.J., Angulo, A., Martí, A., Pérez, N., Tormo, E. y Villaescusa, M. I. (2021). *Diseño Universal y Aprendizaje Accesible. Modelo DUA-A*. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Educació, Cultura i Esport.
- **Ángel Riviére (2008) Inventario de espectro autista. Serie Autismo. Editorial Fundec**
- **Ángel Riviére y Juan Martos (Comp) (1997) El tratamiento del autismo. Nuevas perspectivas. Edita Ministerio de trabajo y asuntos sociales.**
- **Fernández-Blázquez, M. L., Echeita, G., Simón, C., y Martos, F. (2022). Hacia culturas, políticas y prácticas escolares más inclusivas. Termómetro para la Inclusión. Madrid: Plena inclusión España.**
- Gómez, A. G. (2021). Propuesta de tres Dimensiones Complementarias al Inventario del Espectro Autista de Riviére. *Psicología Educativa: Revista de los Psicólogos de la Educación*, 28(1), 81-90. <https://doi.org/10.5093/psed2020a24>
- Gortazar Díaz, María. Guía de apoyos visuales para personas con TEA. Autismo Sevilla.
- **Identificació de barreres - Inclusió Educativa - Generalitat Valenciana. (s. f.). Inclusió Educativa.** <https://ceice.gva.es/va/web/inclusioeducativa/identificacio-de-barreres>
- *Juan Martos, Raquel Ayuda, Sandra Freire, Anna Gonzalez, Maria Llorente, Isabel Gutierrez (2022) Inflexibilidad en los niños con TEA: rituales, estereotipias, intereses y retahilas : estrategias prácticas para el día a día..*
- **Los lunes, autismo: viñetas inspiradas en anécdotas reales - Fundación Orange. (2017). Fundación Orange.** <https://fundacionorange.es/junto-al-autismo/sensibilizacion/los-lunes-autismo/>
- Marín, F. A. (2003). *Intervención psicoeducativa en niños con trastornos generalizados del desarrollo*. Piramide Ediciones Sa.
- **Marlene Horna Castiñeiras (2023) Niños y niñas en el espectro del autismo. Comprension y estratègies practicas de apoyo educativo.. Editorial CCS**
- Márquez, A., Corso, S., Elizondo, C., Blas, J., Rubio, M. y Villaescusa, M<sup>a</sup> I. (2021). *Inclusión: acciones en primera persona*. Barcelona: Editorial Grau.
- Mesibov, G. B., & Howley, M. (2010). *El acceso al currículo por alumnos con trastornos del espectro del autismo : uso del programa TEACCH para favorecer la inclusión*. Autismo Ávila.
- Paula, I., & Pérez, I. P. (2015). *La ansiedad en el autismo: comprenderla y tratarla*. Alianza Editorial.
- Puigdellivol, I., Petreñas, B., & Jordi, A. (2019). *Estrategias de apoyo en la escuela inclusiva: Una visión interactiva y comunitaria*. Graó.
- **Santamarina, C. (2022) Desarrollo emocional, perfil sensorial y programas de apoyo en alumnado con TEA y otras diversidades. 2ª edición. CEFIRE d'Educació Inclusiva, Conselleria d'Educació, Cultura i Esport.**
- Serrano, P. (2019). *La integración sensorial: en el desarrollo y aprendizaje infantil*. Narcea Ediciones.
- **U.S. Department of Health and Human Services (2015), Head Start Early Learning Outcomes Framework Ages Birth to Five.**
- Valdez Daniel (2020) Contextos amigables con el autismo. Hilos y colores de su entramado. Editorial CEPE.
- Valdez, Daniel (2021) Autismo intervenir desde el desarrollo
- Valdez, D. (2005). *Evaluar e intervenir en autismo*. Antonio Machado Ediciones.
- Valdez, Daniel (2001) Autismo: enfoques actuales para padres y profesionales de la salud y la educación. Serie Autismo. Editorial Fundec



**GRÀCIES PER LA VOSTRA ATENCIÓ**



**Unitat  
Especialitzada  
d'Orientació  
València**

Trastorn de l'espectre  
de l'autisme